

Ketabton.com

راتولونکی: رفیع اللہ ستانگزی
راتولونکی: رفیع اللہ ستانگزی

نيوليک

سرليکونه	مخگنه
سريزه	
خوشحال خان خټک	
گل پاچا الفت	
صادق هدايت	
عزيز نسين	
علامه اقبال	
رابندر اناته ټاگور	
ماکسيم گورکي	
پوشکين	
تولستوی	
شولوخوف	

بسم الله الرحمن الرحيم

ادبیات په الفاظواو کلمو کې دیواولس دافکارو وروستنۍ او عالي افاده ده . چې د ودې، انکشاف ارگانیک دوام یې مهم خصوصیات دي اوشفاهي اوتحریري عنعنې سره بیلوي .

ادبیات دیواولس دتولنیز شعور یوه برخه ده چې دهغه اولس د ادراک ،طبعي لیاقت په الفاظو کې څرگنده وي . ادبیات په یوه تاریخي مرحله کې دیوې معینې ټولنې له خوا دمعین اقتصادي اوسياسي نظام په غوښتنه منځ ته راځي .

ادبیات دانسان لفظي سلوک دي نوځامخا دنورواجماعي مؤسسو تراغیزې لاندې دي .

دیوملت ادبیات دهغه ملت دتاریخي ودې ،انکشاف اوتحول هنداره ده .چې دیوې خواد نوموړي ملت سیاسي تاریخي رڼا اوروښانه کوي اوله بلې خوا سیاسي تاریخ هم په خپل وار سره په ادبیاتو رڼااچوي اودهرم ملت ادبیات ځانته تاریخ لري .چې دتاریخ نه یې مراد دادی :

چې دتدریجي تکامل دعلمي قانون مندی له مخې باید دهغه ملت ادبیات داسې یوله بله څخه راوتلي وي چې مختلفې دورې ولري .

چې داخلي ارگانیک اوسستماتیک دوام اوانکشاف پکښې څرگند وي .اوهره اوسني دوره یې په نسبي توګه تر مخکنۍ دورې بشپړه اود فکر اومضمون په لحاظ نوې وي . دبشري پوهې دانکشاف په هره مرحله کې موږ دیولړ داسې حقایقو سره مخامخ کېږو چې یودبله سره منظم ارگانیکي اړیکې لري اوهر یوپه خپل وار سره دهغه بل د رامینځ ته کېدو علت شوي دي .

ددي حقایقو دژورې اوهر اړخیزې څیړنې په پای کې دې نتیجې ته رسیږو چې دملتونو په ځانګړو ادبیاتو سربیره یو ډول جهاني ادبیات موجود دي ، اودا ادبیات بیاځانته تاریخ لري چې موضوع یې په جهاني سویه دبشري شعور تدریجي تکامل دي .اوکومې لیکنې یا روايتونه چې ارگانیک تاریخي دوام نه لري یعنې دمختلفو دورو ترمینځ چې داسې سیستماتیک روابط نه وي چې د علت او معلول د دیالګتیک په اساس وڅیړل شي د استاد بلنسکي په فکر هغه ادبیات نه دي که شفاهي وي که تحریري یوازې یوه عنعنه ده .

کوم ملت چې په اجتماعي اوکلتوري لحظه له نورو ملتونو لوړ وي . ادبیات یې هم تر نورو ادبیاتو لوړوي اوپه پای کې نه یوازې دنوموړې له مرګه سره نه مري بلکې دجهاني ټولنې مشترک مال اودنړۍ دادبیاتو دڅپانده سین یوه برخه شي .هغه نو بیا د ملت د تنګ چوکاټ نه وځي او د بشریت عمومي چوکاټ ته ور داخلیري . ددغسې ادبیاتو یوڅرګند مثال دلرغونۍ یونان یوزرکلن په تیره بیا دپنځمې اوڅلورمې پیړۍ ادبیات چې دخپل لوړ ماهیت له کبله اوس دټولو ملتونو مشترک مال دي .اودبشري

فکر د عالي بيان په توگه يې خپل ارزښت ساتلی دی ویلی شو: چې ادبيات د ټولنې له خوا په شعوري توگه او تغیر شوي شکل مينځ ته راځي او د ټولنې گډه فکري پانگه ده، د یوې ټولنې فکري، عمیق او شعوري قوت دهغې ټولنې د ادبیاتو معلومیري. او د ادبیاتو لوړوالی د نوموړې ټولنې کلتوري پلوشې دي. ادبیات دخپل بلوغ د تصدیق لپاره په ټولنه اتکا کوي نو د تحول، ودې او انکشاف له مخې دنړۍ ادبیات په څلورو مختلفو دورو ویشل کیږي:

- 1- لومړۍ دوره د (5000 مخزیردیز) نه شروع کیږي او تر (1000 مخزیردیز) پورې رسیږي. او په دې دوره کې لرغوني مترقي ادبیات راځي. اودلویدیځ جهان د وحشت او جهالت په تپه تیاره کې ورک دي دا دوره زیاتره عنعنوي شکل لري اوله دوهمې دورې سره ارتباط نه لري.
 - 2- دوهمه دوره: دغه دوره د ((1000 مخزیردیز)) نه رانیو لې اوبیاتر (498) زیردیز پورې رسیږي په دې دوره کې د لرغوني یونان ادبیات راځي چې د هومر د الیاد او اودیسی نه را شروع کیږي.
 - 3- دریمه دوره: دا دوره د (498م) څخه شروع او تر (1321م) میلادي کال پورې رسیږي دا هغه کال دی چې د رنسانس هیمو نستانو د لرغوني یونان او روم د ژبو او ادبیاتو هنر او اجتماعي علوم د زدکولو دپاره په یوه غږ سره جدي حرکت پیل کړ په دې دوره کې د منځنیو پیړیو نسبتاً نیمگري اونیم ژواک ادبیات راځي.
 - 4- څلورمه دوره: د (1321م) څخه شروع کیږي یعنې د لومړي ځل لپاره په ایټالیا کې د رنسانس د پیل کیدو راهیسې تر نن پورې رارسیدۍ چې په دې دوره کې زیاتره چینایي ادبیات او خصوصاً اروپایي ادبیات پرمخ ولاړه چې اوس د پیرو هیوادونو د هرې پیړۍ ادبیات یې مختلفه بڼه لري او د یوې ځانگړې دورې اطلاق پرې کیږي.
- نوددې لپاره چې د تاریخ په اوږدو کې د بیلو بیلو ټولنو د علمی او فرهنګي ارزښتونو څخه خبرتیا تر لاسه کړو بڼه به داوي چې دنړۍ غوره او مترقي ادبیاتو ته خاصه پاملرنه راوړو.
- په همدې خاطر د (ختیځې نړۍ ادبیات) تر سرلیک لاندې دلته د ختیځې نړۍ ادبیات کوم چې واقعاً نړیوال ادبي شهرت لري تر کتنې او څیړنې لاندې نیسو. په دغه برخه کې د یوشمیر پیژندل شویو شاعرانو اولیکوالو پیژندنه د ادب او هنر په مورد دهغوي پاڅه نظریات او غوره آثار څرگند کړو ترڅو زموږ دافغاني ټولنې ادب خوښوونکي او روشنفکران د غوره ادبي او فرهنګي آثارو، افکارو او هنري تجربو څخه باخبر شي.

وسلام

خوشحال خان خټک (1022-1100هـ) (1691-1691)

د خوشحال خان د ژوند، افکارو، آثارو او ملي نهضت په باب لرو او برو پښتو ادیبانو، مورخینو، لیکوالانو او ختیځ پوهانو ډیر څه لیکلي دي په تېره بیا په ډېر شوکلونو کې دومره څه ویل شوي دي او دومره مقالې او کتابونه لیکل شوي دي چې دده ډګر نلري دوه برخې یې څه ناڅه روښانه کړي دي.

په افغانستان کې د خوشحال دنماځنې او درناوي دپاره دوه لوی اودرانه بین المللي سیمینارونه هم تیر شوي او د سیمینارونو په نتیجه کې دوه لوی کتابونه د ((ننگیالي پښتون)) او ((توریالي پښتون)) په نومونو په (1345-او-1346) کې د پښتو ټولنې له خوا خپاره شوي دي، خو دا اوداسې نور داټول په خروار کې دیو خور د مثال لري او د خوشحال د آثارو او ژوندانه دپاره اوږده څیړنه پکار ده ځکه توره او غیرت فکر او سیاست ورکړه او سخاوت لیکوالي او کتابت داټول د خوشحال خان خټک په وجود کې یوځای شوي او دا غږ یې له خولې نه راوتلی دی:

که سخاده اوکه توره که خامه ده
په دادرې توکه زما تللي نامه ده
خوشحال خټک خپلې زیریدنې او دخپل پلار اونیکه گانودپیژندگلوي په باب داسې وایي:

چې زه راغلم په جهان	((دهجرت زردو ویشتن سن و
چې تورزن یم کان په کان	زه خوشحال د شهباز خان یم
چې بل نه وه سی ځوان	شهباز خان د یحیی خان و
چې په توره شو سلطان))	یحیی خان د اکوړې و

د خوشحال خان غورنیکه ملک اکوړې ملک درویش محمد (چې په چنچو مشهور و) زوی دی چې دهندي مغلو د جلال الدین اکبر (163-1014 لمريز) په وخت کې دخټکو د تېر لوی مشر او دکابل د لویې لارې ساتندوی و او د خوشحال خان د کورنۍ ټاټوبی ((سرای)) هم ده ودان کړی دی چې (اکوړه) یې هم بولي او د پېښور لمر خاته په 35 میلی کې اباد شوی ده.

خوشحال خټک په کوچنیوالي کې د ډېرو سختو پېښو سره مخامخ شوی دی هغه د شپږو کالو و چې په لنډي سیند کې ولوید او نږدې و چې مرشي خودسیند نه ژوندی راووت. د اته کلنۍ په وخت کې دیوې څپرې نه پرې کانی راولوید او دی یې په تندي زخمي کړ تر اوو ورځو پورې یې حال خراب و او بیا وروسته له څو مودې روغ شو. په دیارلس کلنۍ کې دخپل پلار شهباز خان سره دیوسفزیو (باکو خان) په مقابل کې په جگړه کې برخه واخیسته او په جگړه کې یې ډېره مېړانه وکړه.

خوشحال خان ته یې په اتلس کلنۍ واده کړی دی، خودهغه د وینا څخه داسې جوتیري چې د لمري واده څخه خوښ نه و او خپله ناخوښي یې په دې ډول څرگنده کړې ده:

چې په عمر شوم اتلس	د شباب په عنفوان
راکړه راغله جینۍ	پلار نیکه یې بد ذاتان

خپل قسمت کړه راتر غاړه ددې هسې خاندان
څه بلاده چې راتله به دادمه په شېستان
خپل بابا کړه راتر غاړه که نه هيڅ نه وگمان

خوشحال خان په شل کلنۍ کې په شعر ويلو پيل کړی دی:

په شل کاله کې دیک زما دشعر په اور بار شو

په دا دور دی پوخ چې شپيته کاله مي تللي

په 1640 او 1641 زيږديزو کلونو کې کمال زيوچې د يوسفزيو يوه پښه ده خټکوته دمالیې ورکولونه انکار وکړ نوشهبازخان په يوسفزيو باندې حمله وکړه او خوشحال خان چې په دغه وخت کې اته ويشت کلن زلمی و، هم ورسره په دې جگړه کې ملگری و. شهبازخان سخت تپي شو او خوشحال خان په پښه په غشي ولگيد. شهبازخان ددې تپ څخه پنځه ورځې وروسته په 1050 لمریز 1641 زيږديز کال کې مړ شو او خوشحال خان دڅلوپښتو ورځو وروسته جوړ شو.

خوشحال خټک دخپل پلار دمړينې نېټه دا ډول بنودلې ده:

سن دهجر زر پنځوس و چې شهيد شو شهباز خان

دشهباز خان دمرگ څخه وروسته خوشحال خان دشاهجهان له خوا د سردارۍ په توگه دپلار په ځای وټاکل شو. خوشحال خان په دې وخت کې اته ويشت کلن و چې مشري ور په غاړه شوه او تر ډېر عمر پورې يې دا کار کړی دی، مغلو دخپل مقصد له پاره خټک او يوسفزي يودبل سره په جنگ جگړو اخته کړي و، ځکه شاهجهان په دې خبره پوهېده چې بې له خټکوددوستۍ او ملگرتيا څخه په پښتنو باندې حکومت نه شي کولای نوپه دې اساس هغه دخټکو سره ظاهري وضعه ډېره ښه وه مگرپه باطن کې يې هيڅ کوم لوی منصب خټکوته نه و ورکړی.

دشاهجهان په وخت کې دخټکو او يوسفزيو ترمنځ سخته دښمني وه، ځکه د خوشحال خان پلار هم د يوسفزيو له خوا مړ شوی و او خوشحال خان دخپل پلار دانتقام اخيستلوپه غرض د يوسفزيو سره ډېرې جگړې کړې دي او دهغوی ډېر کلي يې سېزلي دي. کله چې په 1657 زيږديز کال کې شاهجهان په ناروغۍ اخته شو او ځامن يې دپادشاهۍ په نيولو په خپل منځ کې سره ونښتل او په نتيجه کې اورنگزيب (1659-1707 زيږديز) بريالی شو، خپل پلار او خپل نور وروڼه يې بنديان کړل او (دارالشکوه) يې وواژه په دغو پېښو کې خوشحال خان داورنگزيب سره ملگری او له ده سره يې ډېره مرسته وکړه. کله چې اورنگزيب خپل سياسي قدرت ټينگ کړ، نوځينو مسلوته يې رامنځته شوه چې په دې کې يوه دخوشحال نيول او دپښتنو ځپل و.

سيد ميرخوافي چې په کابل کې د اورنگزيب والي و، دپيښور نايب مرزا عبدالرحيم ته يې ديو څو تنو مشرانو نيولو او بندي کولو امر دپاچاه څخه اخيستی و. کله چې سيد ميرخوافي پيښورته راغی او خوشحال خان يې دمشوري په پلمه راوغوښته او خوشحال خان هم په 1664 کال پيښورته راغی نوپه همدغه وخت کې خوشحال خان ونيول شو او بيا يې ډهلي ته بندي بوت. دهمدغه وخته دخوشحال دکورنۍ 85 کلنه دوستي او

وفاداري چي له مغلو سره يې دځينو مجبوريتونو له کبله ساتلي وه په دښمني سره بدله شوه او خوشحال خان داورنگزيب دښمن شو.

خوشحال خان يو نيم کال په بند کې تير کړ او څه نوره موده په هند کې نظر بند پاتې شو. ده خپل ډېر شعرونه په بند او نظر بندۍ کې ويلي دي. همدغه بندي توب خوشحال خان باندې ډېره سخته اغيزه وکړه او دده په روح کې يې دانتقام سوزنده جذبه راپيدا کړه. خوشحال خان دغه ناوره پيښه يعنې دخپلې نيونې اود رتنبور د بند په هکله يو اوږد نظم ليکلی او په هغه کې يې دخپلو زامنو (1) او ترونو (2) رويه ډېره سخته غندلې او يو بندي په څير دپيښور نه تر ډهلي پورې دا ډول بيان کړې ده:

خورشويه ملکونو دا خبر په درست ديار
درست عالم دلگير شولاپښتون يارواغيار
دارنگ نيوه شي نواب ښه گني داکار
چپه خوله شوپاتي هيڅ يې ونه کړوگفتار
تيري شوي په بندگي ځمادوه مياشتې په شمار
ملک واره ويران شوخلقه شوپه کوهسار
وغوښتنې روپۍ پنځوس هزاره صوبدار
ماوي دربه نه کړم يو يو چک اونه دينار
دواړه لوريه وکړه سره داقول وقرار
يومغل يې پته بل موترونه شرمسار
زوي مي نادان ووپه خطالاره بسيار
مرگ کشتن که نه وي دوي دي نه پريښوي وقار

1- خوشحال خان په خپل نظم او نثر کې څوڅوځايه په بېلابېلو کلونو کې دخپل اولاد شمېر ښودلی دی چې ترشپيتو زيات او تردېرشو زياتې لورگانې درلودې. يوځای وايي:

اته وښت لرم زويه	نه شته يو دېل په رنگ	(کليات 972 مخ)
بل ځای وايي:	دېرش مي زويه په شمار دي	دندسيو مي څه شمار دي
خوشحال خان په (1090) هجري قمري کال دزامنو شمېر هم دېرش ښيي:	کال يو زر نوي دهجرت دی	هم تحول دی دمیزان
واره دېرش زويه لرمه	اوس حاضرپه دا اوان	(کليات 654 مخ)

هغه وخت چې خوشحال خان په ډيلي کې بندي شونو دده کورنۍ يې هم ديو عمل په ډول ډيلي ته وغوښتله مگر يوسف زو دخوشحال خان کور اوکھول وساته او حکومت ونشو کړاي چې ډيلي ته يې بوځي.

خوشحال خان په دي رازښه پوښو چې شخص اقتداردشخصيت دښمن دی او ظالم اومستبد اوفيوډالی حکومتونه خوشحال غوندې شخصيتونه نشي منلی. دغه رازعواملو په ده کښې ډيرلوی انقلابي فکر راپيدا کړ او دظالم حکومت اصلي څيره ورته روښانه

شوه. خوشحال خان په زندان کې په شپو شپو خپله آينده سنجوله او پس د پير فکرنه يې دا فيصله وکړه :

پس له بنده دي داعزم دخوشحال د خاطر جزم
يانپولي مخ مکې ته يامغلوسره رزم
دهمدغه عزم او پيمان په اثر کله چې په (1668-1669) کال کې خپل هيواد ته راغي نو په فکر او احساس کې يې داسې بدلون راغلی ؤ چې بيا تر مرگه د فويودالي مغلو سره جوړ رانغلو اودمړينې په وخت کې يې دا وصيت وکړ چې ما په داسې ځاي کې کړی چې دمغلو د اسونوگړد راباندې ونه لويږي .
کوم وخت چې خوشحال خان کورته راوړسيد نو په دې وخت کې مهابت خان دکابل په صوبدارۍ مقرر شوی و اودخوشحال خان سره يې دپخوانه پيژندل .

په يوه څلورپيڅه کې يوځای زامن تر شپږو زيات گڼي :
(په شمارمې زويه تر شپږه زيات دي نيمگي به مړه وي نيمگي حيات دي) (کليات 847 مخ)
خوشحال خان په وروستي وخت کې دخپلو زامنو اونمسيو شمير سل بنودلی دي :
(دخوشحال خټک که سل زويه نمسي دي لا لایق دخاني نه وينم پسر) (کليات 108 مخ)
۲ - خوشحال خان په يونظم کې خپل تر و نه دولس بنودلي دي :
راپاتي يو نشو دوولس مې تر و نه وو ولاړل فنا شول چې او لسونه وو

کوم وخت چې مهابت خان پيښور ته راوړسيد نو داورنگزيب حکم سره سم يې په يوسفزو کې د((لنگرکوټ)) کلا په جوړولو بريد وکړ او هم يې خوشحال خان ته لوی منصب اود يوسفزودعلاقي حکمراني وروراندې کړه، خوڅنگه چې يوسفزو دخوشحال خان د بند په وخت کې دهغه سره مرسته کړې وه نوبياپه هغه په داسې ټيټه سودا ونه غوليد ځکه په دغه وخت کې له ده سره يواځې دځان سودا نه وه بلکې دخپل قوم او کلتور فکر ورسره وه نو هماغه وه چې مهابت خان ته يې په ځواب کې داسې وليکل :
((... که چېرې زه اوس د يوسفزو مخالفت وکړم نو دابه زما له پاره دانسانيت او پښتونولۍ په آيين کې يوه داسې بدنامي وي چې دهغې داغ به په يوې نیک نامۍ هم لري نه شي...)). پس له دې خوشحال خان دپښتنو کلک وفادار ليډر پاتې شو. سره له دې چې خوشحال خان له درې سوه ډېر اثار درلودل. دخوشحال کوم اثار چې دزمانې له تاراکه پاتې دي په لاندې ډول دي :

1. ديوان :

دخوشحال ديوان تر څلويښتو زرو زيات بيتونه لري لکه چې پخپله وايي :
درست ديوان مې لکه باغ دعلم گنج دی
په کې هر رنگه گلونه هر نهال

ددیوان می که بیت بیت سره حساب کری

ترخلوینت زره به تیرشی په سبرکال

دخوشحال دیوان خوځلي چاپ شوی دی :

⇒ په پېښور کې دبیلو له خوا . 1870 کال کې .

⇒ په هوتي مردان کې د عبدالمجید په سریزه د عبدالرحمن له خوا په 1929 کال کې

⇒ په قندهار کې دحبیبی له خوا په 1938 کال کې .

⇒ په پېښور کې د دوست محمد کامل له خوا په 1952 کال کې .

⇒ په پېښور کې دسید رسول رسا له خوا دارمغان خوشحال په نامه په 1964 کال

⇒ دپښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی

⇒ په دانش خپرندویه ټولنې کې دخوشحال خان بشپړ منظوم کلیات په 1385 یونیز

لمریز کال کې د زاهد مشواڼي له خوا چاپ شوی دی .

پاتې دي نه وي چې خوشحال خان دبیتونو شمېر څلویښت زرو ته رسیږي خو
یوشمېر یې په لاس کې نه شته .

2. فضل نامه : (دوروکي بحر مثنوي مذهبي مسایل) یو دیني کتاب دی .

3. فرخنامه : دتورې او قلم د بحث اثر دی .

4. فراقنامه .

5. ریاض الحقیقت .

6. هدایه (د عربي نه په پښتو ترجمه) ده .

7. دستارنامه .

8. صحت البدن

9. سوات نامه

10. عیار دانش (د فارسي څخه ترجمه)

11. آیینہ (د فقهي کتاب)

12. بازنامه (د ښکار بحث دی)

13. بیاض (په نثر کې دپښتو تاریخ)

14. دپښتو تاریخ (ورک دی)

15. زنځیري (دلند لیک په باره کې یوه لنډه رساله) ده .

16. دخوشحال رباعیات

17. تفسیر سورت یوسف (1)

دخوشحال داشعارو مفکوره

دخوشحال په اشعارو او اثارو کې دټولنې دژوندانه مختلف اړخونه په څرگنده توګه

ښکاري . دده په اشعارو کې دپند خبرې، سیاست ، ننگ، توره ، پت، ښېګڼه، وفا، درانه

خویونه ، علم ، هنراو کار، دوطن مینه ، انتقاد، زر او مال، دخان ښودنه ، دوستي ،

عشق، ازادي، بشردوستي او داسې نور مسايل شته دي چې په لنډ ډول به داشعارو په راوړلو وښودل شي .

همدا ډول خوشحال خان په پښتو کي داشعارو ټول ډولونه لکه : غزل، قصيده ،رباعي،قطعه،مثنوي،مسدس، مخمس....)). رواج کړل .
(1) دنورې او قلم خاوند . دپېښور چاپ 29 مخ

گل پاچا الفت

گل پاچا الفت دعزیز خان په کڅ کې په (1287یونیز لمریز) او په (1909 زېږدېز) کال زېږېدلی دی. پلاريي میرسعید پاچا او نیکه یې سعید فقیر پاچا نومیري چې دنسب سلسله یې دحضرت عبدالقادر جیلاني په واسطه حضرت محمد (ص) ته رسیږي .
گل پاچا الفت دفطرت په لمن کې لوی شو دطبیعت روزنه او پالنه یې ولیده او لکه دکابل سینددغاري غاتول دلغمان اوبو او هوا لوی کړ هغه وخت مدرسه یا مکتب نه وه چې دا گل په کې سبق ولولي خو لکه دپښتنو نورو ماشومانو یواځې د فطرت نه درس واخیست .

اسمان او ځمکې ته دومره ځیر شو چې دفطرت اسرار یې په خپل ژور کاته لوڅ کړل او هغه څه یې زده کړل چې بل چا په مدرسو او پوهنتونونو کې نه وه زده کړي .
دلغمان دورشو ښکلی گل دپښتو ادب په گلستان کې ډزر په ښکلا وغوړید او په الفت مشهور شو الفت دپښتو ادب یوځلانده ستوری دی، که دپښتو ادب نن ورځ یو بهترین لیکوال او شاعر لري نو هغه به الفت وي .

دالفت هنر په پښتو نثر او نظم کې ښه ښکاري او ځانته یو خاص طرز لري، دالفت نثر هم شعري او نظم هم شعري کوم وخت چې په نثر څه لیکي نو دفطرت ډېر نازک او واړه دقایق ویني او څرگندوي ، دانسان داجتماعي ژوند ډېرې ښیګڼې په داسې ژبه بیانوي چې لوستونکي یې د ده استدلال په ښه ډول قانع کوي. دالفت په نثر او نظم کې کوم تاریخي او فلسفي استدلال نه شته مګر دفطرت د هر گوټ څخه داسې دلایل راباسي چې تر هر رنگه منطقي استدلال ښه او ټینگ وي. دده هنر همدا دی چې ځانته خاصه د استدلال لاره لري او دژوندانه عادي وقایع هریوه دده له پاره دشعر یوه غوره موضوع وي .

کله کله دالفت نثر تر نظم خور وي الفت په نثر کې الفاظ هسې سره پیودلي چې ترهر رنگه نظم ښه ښکاري او غوره وي دهنرمند هنر او کمال دادی چې عادي شي ته ښکلی رنگ ورکړي ، لنډه داچې الفت یو ماهر او ستر هنرمند دی چې دده په هنر کې دادرې غټې ښیګڼې وینو :

1- جمال : - دالفاظو او کلماتو غوره کول او بیا دهغو ترتیب او پیوندونه یعنې نظم یې غټې ښانې دي .

2- برهان او استدلال : - که دفطرت له هر مظهره څخه وي یومنلی دلیل جوړولی شي او دده په نظر کې ددنیا ټول مظاهر داستدلال له پاره څرګندې ښنې دي .

3- انتقاد: - انتقاد دده دهنر غټه بښېگنه ده ، د مظلومو خواخوږی دی، د اجتماعي ظلمونو سخت دښمن دی، لیکنې یې که منظومې وي او که منثورې ولې تېریو ته گوته نیسي او دده قلم په دې خوا کې ډېر تیز دی .

ددښمنانو اسرار لوڅوي او د مظلومولوڅو لغړو په کوټو ورننوځي ددوي د فلاکت او بدبختۍ حال گوري او هغه داوولس دعبرت له پاره په داسې ژبه بیانوي چې که دچا زړه کلک هم وي بیابه هم اغیزه پرې وکړي دالفت هیڅ منظوم یا منثور اثر نه شته چې له دغو بښېگنو ځنې خالي وي، ځکه نن دپښتنو لیکوالوپه ډله کې استاد الفت ترټولو مخکښی دریري او دده لیکونه دپښتو ادب شمله گڼلی شو.

داستاد الفت ادبي خلاقیت

خدای بښلی الفت دمعاصرو پښتو ادبیاتو ستر نقاد دهنري نثر ښکاره مترقي نماینده او په پښتو شاعرۍ کې د ډېرو گټ، رو اجتماعي موضوعاتو سپرلو او څیړلو نه په غیر دنوي تخیلي شاعرانه ابتکار خاوند گڼل کیږي. دالفت نبوغ په دې کې نه دی چې په ډېرو پوستونو کښې یې کار کړی دی یا څوځلې ولسي شورا کښې دخلکود نماینده (وکیل) په حیث پاتې شوی دی .

مور دده بل اړخ باندې خبرې کوو:

لکه چه پوهیږوپه یوه ټولنه کې نوې دموکراتیکې غوښتنې اودهغوی نه رابرسیره شوې مترقي مفکورې په خپل سر منځ ته نه راځي بلکه دادیولر هغو اجتماعي، اقتصادي قوانینو پر بنسټ اومتري ایدالونه دټولنې درون اندې قشرپه وسیله پراختیامومي ددغو په انتقال کښې دشاعر اولیکوال رول ډیربا ارزښته دی ځکه چه د اوسنیو ادبي مطالعاتو څیړنوداثابته کړې چه یو اجتماعي ، انساني لیکوال اوشاعر باید دمتري مفکورو ممثل اوناقل وي .

استادالفت دخپل ځان اومسلک په څرنگوالي ډیر پخوا پوشوی اوپرتله له دې نه چه په کومه مدرسه کښې لوستی وي هغه یې دخپلو مغزونه راوبستلي دي اودخپل ادبي پر نسپ د بنسټ دتيزي په حیث یې منلي دي مور ته دعلامه اقبال داشعر معلوم دی چې ویلي دي :

ویلي دي اقبال چه دقوم شاعران سترگې دي

دردچې په هرځاي وي دوجودپه گریان سترگې دي .

خوداستادالفت لپاره یوازي ژړاکفایت نه کوي ځکه چه انسان احساس هم لري او ... کړه وړه هم نویوازي ژړاکول یو بي فایده شې دی ښه به داوي چه احساس سره عمل هم ملگری شي ترڅوچې دمنځه تللواو اساس چاره یې وشي. الفت وایي:

دادنیاصفت دی دغه چې هم ښکلي وي هم بکره

اوس دغه ښایسته واړه دشاعریه دښتان کې

داستاد الفت په نظر کښې شاعري دهرچا کارنه دی ممکن ډیرکسان وکولای شي چه ژبي ته هنري فورم ورکړي الفاظ سره وپیودي اویاحتی عادي خبرې هم دواعظي

اوخطابي مقام ته ورسوي خوکوم شيانوته چې الفت په شاعري يې غاړه ايردي هغه معنوي ... کيفيت د قوم فکر د قوم غم اودنوروفکرونو انتقال دحقيقت لتون ورسره دلفظي هنر ښکلا او ابتکاردی.

که رښتياهم موږ په دغه صفاتوکوم شاعر لتوو نو دالفت نه پرته بل څوک دې مرتبې ته نه شي رسېدلی . دده خپله خبره چې ((په لاره ډېر خلک تيريزي څوک هغه مرغله مونده کوي چې دکومي ښکلي پيغلې د اميل نه لوييزي او څوک د زړه ديوال توره کتوه گوري .)) دده دبصارت ((بعارت)) همدغه قوت يا استعداد دده اثارو ته ابتکاري رنگ ورکړی چې د تخيل په گانه ښکلي شوي دي زموږ په نزد دده هر شعر منتخب او غوره دی .

لکه څنگه چې مخکښي وويل شوه استاد الفت دوخت سوالونه او مهم پرابلومونه درک کړي دي او دهغو په اساس يې خپل شاعرانه نسب العین تعين کړی دی دده په اثارو کې داسې نمونې به ډېرې کمې پيداشي چې په هغوی کېښې داجتماعي-ملي-وطني-سياسي- موضوعگانې نه وي څرگندې شوي. دده په اثارو کېښې مهم موضوع دده چې افغانان خپل وروسته والي ته متوجه کړي اودنوي ژوند له پاره رابېدار شي.

موږ ډېر داسې ليکوالان او شاعران پيژنو چې په نامسادر حالاتو کې درياليزم په عصر کېښې په رومانتيک ټالونو ځانگې او يا اجتماعي او ملي مسايلو دڅيرلو په ځای تصوف ته قلم ټينگ کړی او طبيعت ته ولاړ شي.

خودشلمې (20) پيړۍ قهرمان نسل دغسې نامساعدو شرايطو سره پنجه نرمه کړې او قراريې په قرار کې ونه لټاوه، استاد الفت دعصر د ترجمان او پښتو کلاسيکو ادبياتو ديو اصل وارث په توگه دا ضرورت درک کړ او دمړينې تر وخته يې وپښ زلمي ته سندري ويلي . داستاد الفت په اشعارو کېښې (منثور او منظوم) کې ډېر اجتماعي موضوعگانې په ښکلي رنگ اجراشوي دي. موږ نه وايو چې الفت مينه نه درلوده. زړه يې نه وه او يايې ښکلي مخونه نه خوښيدل نه دده سره هرڅه وه ، دی نه يوازې دانسانانود ښکلا په کيفيت پوهېده بلکې دطبيعت ټولې ښکلاوي ده ته څرگندې وي دسهار هغه خوږه وږمه چې نورو دساه کېنلو له پاره په کاروله نو ده به يې له لطافت او ښکلاوي د نوي ژوند پيغامونه هم لوستل کيږي، خو ددې ټولو په موجوديت کې استاد الفت شو .

ټولنه دهغه محبوبا شوه او دښکلي پيغلې دهسکې مرمريني غاړې داميلونو دانې دبزگر او کارگر دلاس ټټاکې دده الفت دی چې موږ کې ځای لري او ترڅو پښتون اولس ژوندی وي نو به الفت ورسره وي .

استاد الفت دټولني اساسي او عمده رکن ((بزرگان)) په ډېرو ښو الفاظو ياد کړي او دهغوي سره يې تل خپله خوا خوږي ښودلې ده البته يوازې همدا هم کافي نه ده بلکې د دوی دپاره يې څه تول کړي دي داچه الفت ددغې مقدسې سياسي - اجتماعي ايديال په تحقيق ورکولو کې څومره بريالی ؤ هغه ځانته موضوع ده بلکې هغه

اجتماعي جريانونه ضرور ياد وو چې ددغي زحمتکشي طبعي دافقتصادي اجتماعي موقف نه رابرسېره شوي نابرابريو په باره کې ويل شوي .

زه بل څوک نه يم اولاد دغريبانو يم
سکني ورور دعاجزانو دخوارانو يم
يمه له خاورونه پيدا خورمه له خاور نه پيدا
دلاس نيالگي ددي غريبو دهقانانو يم
په زړه کې دبل چا محبت مه لټوئ
زه دخوارانو د ډيو له پتنگانو يم

په پورته شعر کې استاد الفت ډېر اوچت او عالي انساني احساس او تفکر انعکاس موندلی دی هغه ځان دغريبو گټو ساتندوی او دهغو ډيرگنو ددشمنانو دشمن گټلی هغه ډيري پيچلي ورځني موضوعات په ارامه لهجه او سره سينه بيان کړي دي دهغه ډيري ليکني دوعظ او نصيحت په شکل دي خوپه پورته شعر کښي يې لهجه تونده او دريځ يې برابر دی، کله چې دی په کليو او ښارونو کې طبقاتي امتيازات گوري يو په موټرکي اوبل په خره پسي روان دی،نوبيا ددغه ټيټ او چگ داصلاح له پاره انتقادي ليکني کړي دي .

داستاد الفت اثار او ليکني

که سړی داستاد الفت داثارو مطالعه ولري نو به ورزياده شي چې دده اثار په عمومي ډول تر پنځو کټه گوريو لاندې مطالعه کېدای شي .

1- تخليقي اثار 2- تحقيقي اثار 3- تحليلي اثار 4- ترجمي 5- په نورو ژبو ليکني
1- تخليقي اثار : داستاد الفت تخليقي اثار په دوه عمده څانگو ویشل کيږي : منظوم او منثور

الف : منظوم اثار : لکه : 1- دپسرلي نغمه 2- ښه لمسون 3- عالي افکار 4- دازادي پيغام 5- غوره اشعار 6- دزړه وينا 7 – ناچاپ اشعار .

ب : منثور تخليقي اثار : لکه : 1- بله ډيوه 2- نوی سبک او نوی ادب 3- غوره نثرونه .

2 – تحقيقي اثار : استاد گل پاچا الفت دخپلو مهمو او جالبو تخليقي اثارو تر څنگه په بېلو بېلو برخو کې تحقيقي اثار رامنځ ته کړي دي چې په لاندې ډول دي:
1- لغوي څيړنه 2- څه ليک يا ليک پوهه 3- املاء او انشا 4- ليکوالي 5- ادبي بحثونه 6- پښتو سندري 7 – ملي قهرمان 8- منطق 9- پښتونولي... او په همدې ډول ځيني نورې مقالې او رسالې دي .

3 – تحليلي ليکني او اثار : داستاد الفت ځيني اثار او ليکني تحليلي ښه لري د موضوعاتو تفصيل او تفسير يې دده خپل تحليل دی.

استاد په بېلو بېلو وختونو کښي تحليلي څيړنې او مقالات وړاندې کړي دي چې دمثال له پاره يې دخوليکنو يادونه کوو :

- 1- زموږ ادبي نهضت يا اوسنی ادب 2 – د پښتو اوسنی مشاعري 3- دشعر او ادب په مجموعه کې دشعر په باب داستاد دیوه تحلیلي مقاله چاپ شوي دي . سربېره پردې تحلیلي څېړنو استاد د سیاسي پېښو او اجتماعي مسایلو هم ځینې تحلیلي څېړنې اولیکنې لري لکه: داوولس، افغان اونوروملي او دولتي جريدوکښې دورځنیو پېښو سیاسي واجتماعي مسایلو په باب تحلیلوته
- 1- لوړ خیالونه او ژور فکرونه 2- داحمدشاه بابا افغان ترجمه او لنډیز
- 3- دټولنې علم 4- د مؤفقت لاره داستاد دوه نور اثار دي چې له نورو ژبو یې ترجمه کړي دي خو چاپ نه دي . 5- په نورو ژبو لیکنې لکه چې دمخه مو وویل استاد الفت له خپلې مورنۍ ژبې (پښتو) سربېره په نورو ژبو هم پوهېده په دغو ژبويي لیکنې کړي او اشعار یې ویلي .
- 1- فارسي لیکنې : په فارسي ژبه استاد کوم مستقل اثر موږ ته نه دی معلوم خومتفرقي لیکنې یې زیاتې دي . استاد ډېر علمي – سیاسي او ادبي مسایل په دې ژبه کښلي دي او ښه اشعار یې هم په دې ژبه ویلي دي .
- 2- عربي لیکنې : استاد الفت په عربي ژبه هم لیکنې لري دده عربي لیکنې دالفلاح په مجله کې چاپ شوي دي، استاد له دغو پورته ډول معرفي شوو اثارو سربېره نور ډېر کتابونه لیکلي دي چې ناچاپ دي. لکه : 1- نوی څرک 2- اجتماعي نظریات .

صادق هدایت

- صادق هدایت د (1281) کال دبهمن په میاشت کې په یوه بدایه کورنۍ کې وزیږېده او دا هغه وخت دی چې په ایران کې دازادي غوښتنې حرکت شروع شوی و. لومړني تحصیلات یې دعلمیه په مدرسه کې او متوسطه تحصیلات یې دسن لویي په دارالفنون کې سرته ورسول او په فرانسوي ژبه پوهزده .
- هدایت دخپل ژوند په لومړیو کلونو کښې دانسان پیژندنې په مطالعه پیل وکړ او دانسان افکار او رفتاريې ترمطالعي لاندې ونيول صادق هدایت خپل لومړنی کتاب د (فواید گیاه خوري) په نامه چاپ کړی دی .
- په 1305 کال دمحصیلینو په لومړۍ ډله کې اروپاته ولاړ یوکال یې په بلژیک او وروسته یې څلورکاله په فرانسه کې تېر کړل خپل وخت یې دمهارې زیات وخت یې دادبیاتو د مطالعې او تحقیق په برخه کې چې ده زیاته مینه ورسره درلوده تېر کړل. وایی چې په همدغه وخت کې یې دخان په وژلولاس پورې کړ چې بیا خلاصون (نجات) ورکړل شو.
- په 1310 کال کې دزیاتو معلوماتو سره چې عمریې دپرشوکالوته رسېده بېرته ایران ته راستون شو لومړی دایران په ملي بانک کې استخدام شو،چې ډېر ژرله هغه ځایه وشړل شو، ورپسې یې په یوه ساختماني شرکت کې کار پیل کړ اوله دې وروسته بیا په بانک کې مقررشو لنډه داچې په پای کې یې دموسیقی او ښکلو هنرونو په اداره کې چې

دده په زړه پورې څانګه وه په کار پیل وکړ چې خپل زیات وخت به یې په څیړنو او مطالعو تېراوه .

له دې وروسته هدایت بیا د سفر عزم کوي او په 1315 کال هند ته ځي چې هلته پهلوي ژبه زده کوي، او هغه اثار چې په پهلوي ژبه د ایران په باره کې لیکل شوي وه په پارسي ژبه وژباړل او په همدې ډول یې دهند دخلکو ژوند او فلسفه تر څیړنې لاندې ونيول.

په دې وخت کې صادق هدایت دماډي ستونزو سره لاس او ګرېوان کيږي او بېرته ایران ته راځي هغه اثار چې هدایت دخپل ژوند په شلوکلونو کې منځ ته راوړي زیاته برخه یې څیړنې ، ژباړې او په همدې ډول یولړ نور اثار چې چغې ژړاګانې او ناامیدۍ هغه هم دکتابونو په توګه دځان سره لرلي نور څه نه دي .

دده دهنري ارزښتي په برخه کې باید سړی ووايي چې دی دهند ادبیاتو د فلسفې دخلکو د ادبیاتو او د ژبې پیژندنې په برخه کې دزیاتو معلوماتو خاوند دی .

دشهرپور څخه وروسته سم دلایه قفلونه ماتيږي خولې خلاصیږي او هدایت هم مسکې کیږي دخپلې په زهرو لړلې کوتې څخه راوړي او په خپلو دغو اثارو لکه د (حاجي آقا) (آب زندګي) (فوايد گیاه خوري) او (میهن پرست) خلک له خوبه راویښوي. مګر افسوس چې هدایت ډېر ژر دناامیدۍ ځنځیرونه خپلولاوسون ته اچوي او هغو خاصو شرایطو ته چې منځ ته راغلي وه ځان تسلیموي او دخپل وروستي اثر چې د((پیام کافکا)) په نامه یې په (1327) کال کې ولیکه او خپل هنري ژوند پای ته رسوي . پاتې دې نه وي چې دصادق هدایت په وجود کې همېشه دوه متضاد قوتونه دجګړې په حال کې وه هغه ژوند او مرګ وه .

صادق هدایت تل دایران دکورنیو شرایطو تابع وه په دې مانا چې کله به وضعه لږ څه مناسبه وه نو دده په ژوند کې به هم ښه والی منځ ته راته او کله به چې ارتجاعي او شیطاني قوتونو چارې واګې په لاس کې لرلې نو دهدایت اندامونه به هم لږزېدل له همدې کبله ده چې ځینو هدایت دناېغه په نامه یادکړی دی او ځینو دلیونی او تند خویه خطاب ورته کړی دی .

هدایت په 1329 کال کې د وروستي ځل له پاره پاریس ته ځي او هلته هم په مشکل سره دخومیاشتو دپاتې کېدلو امکان لاس ته راوړي او په شکایت لاس پورې کوي چې په فرانسه کې دایرانیانو له پاره مشکلات وجودلري اوداسې نور

هدایت غوښتل چې سویس او باکو هېوادونو ته لاړ شي مګر ژوند ورسره یاري ونه کړه او د (1951) کال (4) اپریل کې چې د (1330) کال دفروردین دمیاشتي سره سمون خوري د(48) کالو په عمر یې خپل غم لړلی ژوند پای ته ورساوه .

عزيز (نسين) دترکي خلکو ليکوال او طنز ليکونکي

عزيز نسين چې اصل نوم يې نصرت دی په 1915 کال په استانبول کې په يوه بې وزله کورنۍ کې پيداشوی دی .

دعزيز نسين پلار چې اصلاً په ((انادولو)) کې لوی شوی وو په ديارلس کلنۍ کې استانبول ته راغی او دعزيز نسين دمور سره چې دا هم اصلاً د ((انادولو)) اوسېدونکي وه واده وکړ. او عزيز نسين دلموري نړيوال جگړې په يوه خونړۍ ورځ دجون په مياشت کې دهېلې په ټاپو کې دنيا ته راغی .

دی ديوې بې وزلې کورنۍ بچۍ و. اوپه دې وياړ کوي چې دخپل ملت اوخلکوپه هغه کتار کې ولاړ اومنصوب دی چې دهېوادپه سلوکې نوي خلک په دغه کتار کې شمېرل کيږي.

عزيز نسين نورڅلورورونه درلودل چې دلورې اوتندې په وړاندې يې مقاومت ونشو کړای اودیوبل پسې يې خپل ځانونه دلاسه ورکړه .دعزيز نسين مورپه (26) کلنۍ کې ددې لپاره چې اعيان او اشرف وکړای شي چې ښه ژوند تيرکړي مړه شوه .

څنگه چې پوهيږی دسوداگرانواوپانگوالوژوند په پانگوالي هيوادونوکې ډېرښه دی نوپه داسې يوه هيوادکې چې هلته يوه نيمه خوااوغيرې صنعتي پانگوالي حاکمه وه اوده ليکوالي ته مخه کړه اوخوندوره خبره خوداده چې ددوي په کورکې هسې داکارنه وکړی يعنې دده په ټوله کورنۍ کې داسې څوک نه و چې لوستل اولیکل وکړای شي .

عزيز نسين په (1940) کال کې يوې خطرناکه ناروغۍ ونيولواودې ناروغۍ تقريباً دوه کاله وځورولواووروسته له دووکلونږڅه ښه شو، نسين لاوړوکی و چې دخپلوملگروسره يې دلوبوپه وخت کې دليکوال رول لوباوه، عزيز نسين په يوه پوځي ښوونځي کې په لوست بوخت واوددې لپاره چې دهېواد په پوځ کې خلکوته خدمت وکړي اوڅرنگه چې دهيواد په پوځي ښوونځيو اوپوهنځيوکې دليکوالۍ اوسياسي زده کړوسره مينه نه وه اودپوځ په ټولوڅانگوکې لکه ملکي اداره - پياده - زغره لرونکې مخابره اونوروڅانگوکې دليکوالۍ دڅانگې ښه نښانه نه وه په(1944) کال کې دپوځ څخه استفاو کړه. نسين دليکوالۍ په دنده لاهغه وخت پيل کړی ؤ چې پوځ کې ددې له امله چې ده خپلې ليکنې په خپل نامه نه شوي خپرولې نو دخپل پلارپه نامه يې چې عزيز نسين نومیده خپلې ليکنې خپرولې . اودغه ساختگي نوم ډير ژر دده اصلي نوم شو او اوس يې هم خلک په همدغه نامه پيژني . هغه وخت خلکو نسين ځوان ليکوال بللو اودده پلارپه کړوپه ملا اوسپينې ږيرې په يوه اداره کېنې په کاربوخت ؤ . اوپه تيره بيا چې چا هغه په اصلي نوم نه پيژانده دغه کار دهغه لپاره ډير ې ستونزې منځ ته راوړلې اودده پلار ترڅو چې ژوندی و ونشو کړای چې داثابته کړي چې دهغه نوم عزيز نسين دی. کله چې دنسين کتابونه دنړۍ په ډيرو ژونديو ژبو وژباړل شول ديوې بلې ستونزې سره مخامخ شو، داځکه چې ځنې خلکو دتأليف بحق پيسې د عزيز نسين په

نوم راليرلي خوددې لپاره چې دده نوم نصرت نسين ؤ ددغو پيسو داخستلو څخه عاجز پاتې كيدو .

نسين هم ډاكټرو ليكوالانو په څير ليكوالي د شاعري څخه پيل كړه او وروسته يې بيا ددې له پاره شعر او شاعري خوشې كړه چې يې نه غوښتل شعر توهين كړي. داځكه چې ده شعر او شاعري ته ډېر درناوى لرلو البته خلق شعر او خلق شاعر ته نسين د شعر په ستر توب پوره ايمان لري او په دې پوهېده ، هغه كسان چې ستر شاعران دي زيار كاري چې ستر ليكوالان هم شي .

نسين هغومره چې په ليكوالۍ كې موفق و په شاعري كې يې هم كم لاس لرلو... عزيز نسين دخپل شعر دشهرت په باب داسې وايي :

((البته زما شعرونه ددې له پاره مشهور شول چې ماتر خپل شعر لاندې ديوي ښځې نوم ليكه او په دې توگه مې خپله لومړنۍ د ژوند كيسه د پورتنۍ انگيزې تر تاثير لاندې وليكله او هغه مې يوه انجمن ته ور كړه دانجمن رئيس چې څرگنديده د ليكوالۍ سره ډېره اشنايي نه لري ددې پرځاى چې كيسه يې وژروي ، كټ، كټ يې وځنډل او ماته يې وويل : پس له دې نه موږ ته همداسې دخندا وړ كيسې وليكه آفرين !

د ليكوالۍ په نړۍ كې مې دغه كيسه لاتراوسه هېره شوې نه ده زياتره كيسې مې چې دخلكو د ژړا او د طبقاتي ژوند تل ته د ځير كېدو له پاره ليكلي دي ځينې لوستونكي يې خندولي دي او په دغه وسيله يې پر ماباندې د فكاھي ليكونكي نوم اېښى دى . خو (تراوسه هم چې ډېر كلونه تېر شوي دي زه پوهيرم غواړم تاسوته ووايم البته زه د زمانې په بهير كې فكاھي ليكونكى شوم او دخپلو مينه والو او اشنايانو ددې پوښتنې په ځواب كې چې فكاھي ليكنه څه رنگه هنر دى، دومره ويلي دي چې فكاھي ليكنه د ليكوالۍ ډېره سخته څانگه ده ، په 1945 كال كې دوخت د دولت په مرسته او د ځينو قشري عناصرو په همكاري د عزيز نسين د ورځپاڼې دفترچي (ټان، TAN) نومېده ونړيد او پس له هغه نه ډېره موده بېكاره پاتې شو او د يوې مړۍ ډوډۍ د لاس ته راوړلو له پاره بېبېلې ځلې كولې او هيڅ يوې ورځپاڼې او يا مجلې ورته د كار اجازه ورنه كړه او مجبور شو چې په (200) مستعارو نومونو سره ورځپاڼو او مجلو ته مقالې او راز، راز مطالب وركړي، دده مطالب په دغه وختونو كې ورځپاڼو او مجلو ته دهغو داستانونو، راپورتاژونو، لطيفو او عشقي كيسه ليكل وو چې ټولو يې دخلكو د دردونو څخه حكايت كاوه.

دده مستعار نومونه تر هغه وخته پورې پاتې كيدل چې دورځپاڼو او مجلو آمران د حقيقت څخه يعنې د اصلي ليكوال د هويت څخه خبريدل . خو پس له هغه نه يې بيا بل مستعار نوم پرځان ايښوده بايد ووايو چې دنسين مستعارو نومونو ډيرې اشتباه گانې منځ ته راوړلې د مثال په توگه دده د هغه لنډ رومان نوم چې كوچنيانو ته يې ليكلي و.

((هغه)) او ((اور)) ايښى و . دغه دده د دولسو زامنو نومونه وو دغه كتاب ډير ژر مشهور شو او په وړكټونو او ښوونځيو كښې يې د لوست د كتاب په توگه ورڅخه گټه

اخستله . ان دمیرمنو دتولنی استازی ددغه کتاب دناشر سره چې یوه څلویښت کلنه وه مرکه وکړه .

اوبیا هغه مقاله چې یې دیو فرانسوي په نامه ولیکله خورا مشهوره شوه اودغه مقاله دفرانسي دمقاله لیکلو دیو طرز په بڼه په یوه نندارې کښې ولوستل شوه .

بیایې په یوچینایي مستعار نوم یوه مقاله ولیکله چې دغه مقاله هم دچین دسبک په فکاهي مشهور شو. البته په هغه موده کې نسین ونه شو کړای چې دکورنۍ او دکوچنیانو دژوند لگښت دلیکوالۍ له لارې نه لاس ته راوړي په بقالۍ، خواړه خرڅولو او عکاسي یې لاس پورې کړ او همدا راز یې دیوڅه مودې له پاره په یوه شرکت کښې دمحاسب په توگه هم کار کړی دی .

نسین دځینو اثارو دلیکلو گناه پنځه میاشتې په بند هم محکوم شوی چې ددغې جملې نه شپږ میاشتې دهغې مقالې له امله وو چې دمصر دپاچا ملک فاروق او دیوبل په هکله یې لیکلی وو، نو دوی دخپلوشفیرانو په واسطه نسین تر قانوني تعقیب لاندې ونيو او بندي یې کړ. نسین دخپل بندیتوب په باب داسې لیکي: ((کله چې په کال 1945 کې ونيول شوم – پولیس دشپږو ورځو تحقیقاتو په ترڅ کې راڅخه وپوښتل چې : دهغه چا اصلي نوم چې کیسې او مقالې یې په دومره مستعارو نومونو چاپیږي څوک دی ، باور وکړی هغوی ډاډه نه وو چې دا دومره اثار به زما وي .

دوه کاله وروسته کار برعکس شوه هرڅومره لیکنې به چې په مستعار نوم دپولیسو لاس ته ورتلې هغه به یې زما په حساب شمېرلې او زه له ډېرو رېږونو او کړاوونو څخه وروسته په دې بریالی کېدم چې ثابته کړم دغه لیکنه زما نه ده . یوځل شپاړس میاشتې دبل چا دیوه لیکنې په گناه دپولیسو له خوا بندي شوم ...)

نسین په 1956 کال په ایتالیا کې دفکاهي لیکونکو په سیالۍ کې کډون وکړ او د سروزو مډال یې لاس ته راوړ . له همدغې څخه وروسته ټولو ورځپاڼو او مجلو چې هېڅکله یې دده اصل نوم نه لیکه دده مقالې خپرولې. خو لږ وروسته یې بیا دده دنامه له لیکلو څخه ډه ډه وکړه . په 1966 کال یې دفکاهي لیکونکو په هغه سیالۍ کې کډون وکړ چې په بلغاریا کې جوړه شوې وه او دلومړۍ درجه مډال یې وگاټه .

په کال 1960 کې دهغو بدلونونو په ویاړ چې ددوی په هېواد کې دترقی او سولې په گټه منځ ته راغلل خپل یو مډال یې دولتي خزاني ته وبانډه اودهغه نه وروسته بیا هم بندي شو خو نور مډالونه یې دمبادا ورځې ته وساتل .

ډېر خلک چې وپوهیږي ده لږ تر لږ دوه زره کیسې لیکلي دي ، هک پک پاتې کیږي .

تر 1341 کال پورې ده پنځوس کتابونه لیکلي وو. او په دغه وخت کې 40 زره لېږي پوروړی هم و.

دنسین لیکنې دنړۍ دخلکو په 23 ژبو او کتابونو یې په (17) ژونديو ژبو کې ژباړل شوي دي . او دده نمایش نامه په (7) هېوادونو کې بنودل شوې ده .

دی وایي : ((زه خپل دوه شيان له ټولو څخه پټ، م یو ستړیا او بل خپله پوهه . ماباندې ترتولو زیات انسان گران دی ، دومره گران دی چې ځنې وختونه دانسان د مینې له زوره عصباني کیږم .)) .

نسین ټولو انسانانو او په تیره بیا ریالیستونکوته سپارښتنه کوي چې دسولې او عدالت سره مینه ولري ، دظلم او لوټماری سره دښمني ولري او دانسان مینې ته په خپلو زړونو کې ځای ورکړي .

د عزیز نسین دځینو نشر شوو اثارو نومونه دادي :

- 1- خدای برنده .
- 2- تاکسي پنج ریالي .
- 3- خاطرات یک تبعیدی .
- 4- دامهای عوضی .
- 5- زن بهانه گیر .
- 6- تف سر بالا .
- 7- تا کتیک نخورم آدم نمیشم .
- 8- نابغه هوش .
- 9- مجسمه حماقت .

اقبال

علامه اقبال په (1873) میلادي (1289) هجري قمري دسیالکوټ په یوه متوسطه الحاله کورنۍ کې زیږیدلی دی .

داقبال نیکه چې د(لوي هار) ددرې داوسیدونکوڅخه و د درې ورونوپه مشوره دکشمیرنه چې ددوي پلارنۍ ټاټوبی وهجرت وکړ اودسیالکوټ په ښارکې یې هستوگنه اختیارکړه .

داقبال پلارنورمحمدچې داقبال د زیږیدوپه وخت دسیالکوټ په ښارکې د تجارت په چاروبوخت و د دین مین سړي په حیث پېژندل کیده .

نورمحمددهغه وخت اوشرايطود رسم او رواج مطابق خپل زوی اقبال دقر آن د زده کړې په خاطر یومسجدته بوتلو وروسته له هغې نه اقبال په یوه ابتدایي مدرسه کې په درس ویلوبوخت شو .

اقبال دښونځي د زدکړوپه دوران کې ځانگړې هوښیاري اوزیرکي ښکاره کړه او دخپل زیرکۍ او هوښیاری له مخې دیولر جایزوپه لاس ته راوړلوبریالی شو . همدغه وخت وچې اقبال دخپل پلار ددوستانوله جملې څخه دیودوست چې((میرحسین)) نومیده اویوعالم اومحقق شخص دښووني اوروژنې چارې پرمخ وړلې پاملرنه یې جلب کړه . څنگه چې

اقبال هوښيار او با استعداده و د قوي ذهن خاوند و او په ټولو علومو او فنونو کې يې لاس وهلو.

هغه وخت چې اقبال د ښوونځي په زده کړو بوخت و د شعرونو په ليکلو يې شروع وکړه.

کله چې مولوي ((مير حسين)) دغه ځانگړتياوې او امتيازات په اقبال کې مشاهده کړه نو هغه يې نه يوازې د شعرو ويلو ته تشويق کاوه بلکې هغه ته يې د اتوصيه هم کوله چې ددې پرځای چې په محلي سبک يې وليکي دابه غوره وي چې په اردويي وليکي.

دا اقبال په داستانونو کې چې د ښوونځي په دوران کې يې ليکلي دي د لطيفه ډيره جالبه ده چې وايي: ((په يوه لنډه موده کې څوځلې داسې واقع شول چې اقبال ښوونځي ته ناوخته راشي ددې لپاره چې اقبال يې خپل دغه ناوخته راتگ ته متوجه کړي وي نوښوونکي پرې اعتراض وکړ او ويې ويل: اقباله ولې دومره ناوخته ښوونځي ته راځي؟

اقبال په ډيره ځانگړي متقانت او خونسردۍ سره په جواب کې ورته وويل: اقبال هميشه ناوخته راځي.))

اقبال د لومړنيو زده کړو وروسته د متوسطو زده کړو د سرته رسولو لپاره د ((استکاج مشق کالج)) ته داخل شو په همدغه وخت کې ده خپل بعضي اشعار چې زياتره غزلې وې د تصحيح لپاره د اردو ژبې مشهور شاعر (داغ) ته استول داغ د څو ځله اصلاح نه وروسته دا په ښکاره سره وليکل چې: دا اقبال اشعار نور پوختگي ته احتياج نه لري يعنې مانايي داچې پخته اورسيدلي دي. اقبال په (1895) ميلادي کال د ((استکاج مشق کالج)) د دورې پای ته رسولونه وروسته د خپلو زده کړو لومړنۍ ازموينه تيره کړه او وروسته له هغې نه د لوړو زده کړو له پاره لاهور ته لاړ.

اقبال په 1897 کال کې د سرا توماس ارنولډ تر لارښوونې لاندې د (M-A) په درجه د دما فوق لسانس بری ليک په فلسفه کې تر لاسه کړ. دا اقبال مقام د شاعر په حيث په هند او پاکستان کې کاملاً تثبيت شوی و او په همدې وختونو کې لومړنۍ کتاب تاليف او نشر شو داکتاب اقبال اولين اثر و. چې په اردو ژبه د اقتصاد په موضوع کې چاپ شو. اقبال د (سرا توماس ارنولډ) په توصيه او لارښوونه په 1905 کال د لوړو تحصيلاتو له پاره اروپا ته لاړ، درې کاله په اروپا کې پاتې شو او دغې درې کلنۍ مودې د اقبال د فکر په پوخوالي او د شعر کې مهم نقش ولوباوه او د (کيمبريج) په پوهنتون کې د عالي القدر محصل په صفت د فلسفې په رشته کې ومنل شو او د حقوقو د علم د تحصيل له پاره (لينکولين آن) پوهنتون ته وليږل شو.

اقبال د (کمبريج) په پوهنتون کې د دوکتورا درجې له پاره ((توسعه تکامل ماورا الطبيعه در ايران)) په نامه رساله تهيه او وړاندې کړه، وروسته د يو څه کمې مودې نه يې الماني ژبه زده کړه پس له هغې نه دخپل مخکيني ذکر شوي تاليف په اساس د (مونيه) پوهنتون په فلسفه کې د استادۍ درجه ورکړه.

په 1908 کال قضايي خدمت ته دعوت شو. همدارنگه اقبال وروسته د (کمبریج) او (مونیع) پوهنتونونو د استادۍ درجې او قضايي خدمت ته دعوت کېدلونه په 1908 کال خپل وطن ته راستون شو او لاهور ته د راتګ نه وروسته د فلسفې او انگلیسي ادبیاتو تدریس له پاره دولتي پوهنتون ته ولیږل شو.

اقبال په قران کې هم ژور مطالعات لرل او په پام کې یې لرل چې په دې باره کې کتاب تألیف کړي او په دې منظور یې ډېر کتابونه جمع کړي و او په دې فکر کې و چې د کتاب نوم (احیای رویه قضايي اسلام) کېږدي. مګر د فکر کهالي او سستی له کبله ددې کتاب له لیکلونه یې صرف نظر وکړ. ولې په هرحال اقبال دخپل ژوند تر اخیښت وړځو پورې د شاعری څخه لاس وانه خيست.

اقبال د مارچ په (25) او (1938) کال د (64) کلون په عمر له دې دنیا نه یې سترګې پټې کړې او نیم ساعت مخکې دخپلې مړینې نه یې دا شعر ویلی دی:

سرود رفته بازاید که ناید

سرآمد روزگار این فقیري

اقبال دا بیت د مرګ په بستر کې ویلو:

نشان مرد مؤمن باتو گفتم

چو مرګ اید تبسم بر لب اوست

داقبال جسد په ډېر جم، جوش او دخلکو په بهیر سره د لاهور پادشاهي مسجد تاریخي دروازي ته نږدې خاور ته وسپارل شوه.

داقبال دکلام نمونه:

پیام اقبال

ای جوانان عجم جان من وجان شما	چون چراغ لاله سوزم در خیابان شما
تا بدست آورد ام افکار پنهان شما	فوطه ها زد در شمیر زندگی اندیشه ام
ریختم طرح حرم در کافرستان شما	مهر و مه دیدم نگاهم برتر از پروین گذشت
شعله ای اشفته بود اندر بیابان شما	تاستایش تتر گردد فرو پیچید مش
پاره لعلی که دارم از بدخشان شما	فکر نه کنیم نذر توهی داستان شرق
دیده ام از روزن دیوار زندان شما	میرسد مردی که زنجیر غلامان بشکند

حلقه گیرد من زیند ای پیکران آب و گل

اتش در سینه دارم از نیکان شما

داقبال اثار

داقبال دپورته پیژندلو له پاره باید دده جاویدانو اثارو او لیکنو ته مراجعه وکړو ځکه چې ده دخپل ژوند هره هره قطره خپلو اثارو ته نقل کړي.

1. اسرار خودي

2. رمز بیخودي

3. زبور عجم

4. گلشن راز جدید

5. بندگی نامه

6. پیام مشرق
7. افکار باقي
8. نقش
9. جاوید نامه
10. خطاب به جاوید
11. پس چي باید کرد
12. مسافر
13. ارمغان حجاز
14. بانک داري
15. بال جبرائیل
16. ضربی کلیم

رابندر رانا ټاګور

په نړۍ کې مشهور شاعر نامتو ډرامه لیکونکی داستایني وړ مفکر په 1861 زیږدیز کال د می په 7 نیټه او یا د 1278 یونیز سپوږمیز کال د کلکتې د شیرپنځوسمي ناحیې (وار کاناټه ټاګورلین) په یوه داسې برهمنده کورنۍ کې زیږېدلی دی چې دېدای ملاکي علم او هنر له امله یې په بنگال کې نوم درلود دغې کورنۍ د 150 کالو راهیسې دلته غربي تمدن او کلتور سره ټینګه اشنایي او علاقه درلوده، خود هندویزم رسم او رواج ارزښتونو ته یې هم تل په درنه سترګه کتلې دي او د نیکونو علمي ادبي او هنري میراثونو څخه یې لاسونه نه و ختلې، له دغه امله نود ټاګور په شخصیت کې زاړه کره وړه او نوي بنایستونه واړه لیدل کیږي. او لیکنې یې د شرقي ثقافت له دلکش رنگ سره د غربي ادب او هنر خوشبويي هم لري.

پراخ نظري او بي تعصبه ټاګور دخپل سپیڅلي زړه په پراخه ګوګل کې د بنسټيزې پوهې جواهرات په زیاته مینه او په ډېره پاملرنه ساتلې وه. د غربي فونونو او ادبي اثارو په بیه گرانی ډېری یې هم دهغو په څنګ کې ټینګې نغښتې وې، ځکه نو سیندولین په خپل کتاب (Christian register) (کریستین رجسټر) کې د ټاګور پراخ نظري په باب داسې کښلي دي: ((د مذهب په باب عالي مفکرین چې څومره په پخواني هندوستان کې پیداشوي دي د نړۍ په نورو ملکونو کې نه شته، خو اوسنی هندوستان یې دیوه ډاکتر ټاګور څخه د اخلاقو مل وسیع النظر همدرده او هوښیاره معلم نه لري. په اوسني هندوستان کې ډاکتر ټاګور پرته بل څوک نه شته، چې زموږ پوهې راڅخه قبولې کړي او دخپل تاریخي ملک ښې پوهې پر موږ پیرزو شي. په ټاګور کې ددغه پراخ نظري سببونه باید دده په خپل ژوند کې ولټوو)).

ټاگور په (3) کلنۍ او يا (1874) عيسوي کال کې مهارشي (لوی مُرشد) پلار له ځانه سره دمعرفت په لټون پسې دهمالي غرونو ته وخيژاوه ، په (17) کلنۍ په (1877) (1878) عيسوي کال کې بيا مشر ورور دجيو تند رنا ته ټاگور چې په جيوټي بابو نوماند و، دلندن کالجونو نه او کلپونه هم ليدل. ټاگور د(کرشنا) نصيحتونه اوريدل په لندن کې يې انگرېزي تعليم او دغربي ساز، اواز او نڅا نندارې هم په نصيب وې. ټاگور دبنګال (پدما) رود پر غاړه (نيپدوی) خلکو سره په يوه کشتۍ کې څو مياشتې هم تېرې کړې وې. ټاگور دلندن تر سفره وروسته (شليدا) په کلي کې دبېوزلو بزګرو لورې او دلوڅو لپرو مزدورانو محروميتونه په خپلوسترګو ليدلي وه. داروپايي او امريکايي ميليونرانو کامروايي او دکلتې د سوداګرانو په طلاو کې بازي هم له نظره نه وې پټې .

دغو متضادو قوتونو تجربو او مشاهدو دټاگور شخصيت ته جمیعت ورکړ په هندي راګو او اثارو کې يې دشرقي ادب دناميدیو له سوزه سره د غربي لیتريچر دامیدو ساز هم حل شو څومره چې په هندوستان او نورو ختیځو ملکونو کې د خلکو خوښې وې هغومره يې په غربي هېوادو کې هم دخلکو زړه یوړ په تیره بیا په انگلستان، اتازويي روسیه او یوګوسلاویا کې دده ډرامې زیاتې مقبولې وې دټاگور (پوست افسر) او (راجاراني) نوي ډرامې دټاگور په ژوند دلندن په (کورت تياتر) کې د ایرلیند اداکارانو تمثیل کړی دی او په ایټالیا او جرمني کې يې هم څو ډرامې په سټیج باندې ښودل شوي دي .

نوحکه دی دغرب خلکو دشرق شکسپیر باله او دهندیانو (ګرود) نوم يې پرې کېښود دګران مُرشد مانا لري .

دټاگور ډرامې په باب محی الدین کښلي دي : (دټاگور ډرامې له حکمت او فلسفې څخه ډکې دي دده په ډرامو کې دانساني ژوند او کایناتو خورا ژورې مسلې څیړل شوې دي، دده ډرامې زیاتره اجتماعي او تاریخي دي او دمجاز په پرده کې یو حقیقت هرومرو نغښتي دي)).

دټاگور دادي مقام په باب دهندوستان یو فیلسوف چې همایون تبیر نومیري داسې لیکلي دي : ((ټاگور هغه لیکوال او شاعر دی چې لږ شاعران او لیکوالان به دې کمیت له لحاظه دده په اندازه اثرونه لري ده تر (1000) زیات شعرونه او تر (2000) زیاتې ترانې ویلي دي لنډ تکلونه ،رومانونه ،ډرامې او تحقیقي مقالې او رسالې يې هم ډېرې دي دکیفیت له مخې هم دټاگور اثرونه په ډېره لوړه درجه کې واقع دي او دنړۍ لږ لیکوالان به ددب دغې حد ته رسېدلي وي .))

دټاگور دشاعرۍ په باب احسان داسې لیکلي دي : ((کومو شاعرانو او لیکوالانو چې دهندوستان دوینستابه او دانقلابي فکر د راوستلو له پاره کار کړی دی په هغو کې به ټاگور نوم تل په عزت سره اخیستل کیږي)). دی دیو ناظم او عادي سازنده له حیث څخه یو واري ځان ویوست، او دیوه اسماني پیغمبر په توګه دهندوستان جامعي ته راغی له ژبې څخه يې دلفظو پرځای او شیندل کیږي دده ادب او هنر هغه لمبې ولېزولي

چې د هندوستان دخلکو خاصې او ټیټې ټولنې په کې لولپه شوې دلته دا خبره باید هېره نه کړو چې ټاګور یوازې د ادب دمیدان میرني سپور نه وه، بلکې په موسیقي او تمثیل کې یې هم له ډېروڅخه میدان وړی دی هندي موسیقي خو دده خانداني میراث وه او دغربي موسیقي سره یې اشنایي درلوده دخپلو ډرامو په تمثیل کې دټاګور برخه زیاته ده .

مثلاً : (The Genius of Ralmik) په ډرامه کې د (Ralmik) رول ده په خپله ادا کاوه او په (کال هوګیا) او () په ډرامه کې د رانده سادھوا او شاعر تمثیل د ټاګور پر غاړه ؤ ، په (1840) عیسوي کال یې د (چتراسي) په نامه دخپلو لیکلو رسمونو او تصویرونو البوم خپور کړ د ټاګور مشهور نثر (گیتا انجلی) ده چې دنوبل جایزه یې هم گټلې ده او دده نوم یې په ټوله نړۍ کې لوړ کړ .

دنړۍ له هره گوټه څخه ورته بلنې راغلې داروپا ، امریکا او اسیا زیاتره ملکونه ولیده، هغه او هندي فلسفه یې دوی ته څرګنده کړه او دوی له تجربو علمي مؤسسو له مشاهداتو څخه یې استفاده وکړه .

دټاګور مشهور او مهم سفرونه دادي :

⇒ په 1877 کال کې انگلستان ته ولاړ یو کال یې هلته په کالج کې انگلیسي ژبه او ادب ولوست .

⇒ په 1890 زیږدیز کال کې انگلستان نه جرمني ته ولاړ او په جرمني کې یې غربي موسیقي زده کړه .

⇒ په 1910 کال کې اتازوني ته لاړه ، دشیکاګو په پوهنتون کې څو لیکچره ورکړه .

⇒ په 1913 کال کې لندن ته ولاړه او دنوبل جایزه یې واخیسته .

⇒ په 1915 کال کې جاپان ته ولاړه او دشهنشاهیت پر ضد یې بیانیه ورکړه او په همدې ډول ځینو نورو هېوادونو ته یې سفرونه وکړه .

د هندوستان دغه نړۍ لیدونکی شاعر ممثل او مفکر د 1941 زیږدیز کال د اګست په (7) د (80) کلونو او د دوه میاشتو په عمر په کلکته کې ومړ او نوم یې دیو داسې ادیب او هنرمند په توګه دنړۍ په تاریخ کې پاتې شو چې تر ډېره پورې به یې هندوستان په نامه ویاړي .

د ټاګور د رسمي لمانځلوپه لړ کې د هندوستان حکومت د(رابند ربهون) په نامه په نوي ډهلي کې د ادب او هنر یو لوی مرکز پرانیستلی دی په دغه مرکز کې دشاهنیا په نامه دادبیاتو په نامه دلالت کال په نامه د لطیفه فنونو اکاډمي او دسنگیت فاتیک په نامه د رقص او موسیقي په نامه اکاډمي شته . د ټاګور مستعار تخلص (بهنوسنگ) وه. چې په دې نامه یې ډېر شعرونه نشر شوي دي . د (بهنوسنگ) په مستعارنامه چې دټاګور کوم شعرونه د بنگال په اخبارونو کې دهغو مجموعه په 1884 کال د بهنوسنگاتا کور (وابلې) په نامه خپره شوه .

دټاگور تآلیفونه

ټاگور په خپل (80) کلن عمر کې په بنگالۍ ژبه ډېر شعرونه ترانې ، ډرامې ، کتابونه او رسالې لیکلي دي په دغو اثارو کې حینې مؤلف په انگریزي ژبه ترجمه کړي دي ، لکه : گیتا انجلي او باغوان په نامه او داسې نور دټاگور دټولو اثارو ټولول اسانه کار نه دی دده داثارو کوم نیمگړی لړلیک چې څو کاله پخوا د (کلکته دیویو) د (ټاگور لمبر) په کلکته کې خپور شوي دي او یو څو رانقلوو:

1. په 1878 زیږدیز کال (کویی کاهني) د یوه شاعر نکل دی .
2. په 1880 زیږدیز کال (باناپهول) یعنې دځنگله گل
3. په 1881 زیږدیز کال (والمیکي پراتیا) یعنې والمیکي نبوغ
4. په (بهاگنا هرديا) یعنې مات زړه
5. د (سناهیټا سنگیت) یعنې د ماښام سندري
6. (کال مرگیا) یعنې د خطرناک ښکار ډرامه
7. (پریهات رنگیت) د سهار سندره
8. د (چاپي اوکان) یعنې تصویرونه او سندري دشعرونو مجموعه ده .
9. د (راجا او راني) یعنې پاچا او ملکه
10. د (چو گهر وایي) یعنې خوږمني سترگي
11. د (راجا پر جهاننا) یعنې پاچا او رعیت
12. د (گیتا انجلی) یعنې دسندرو ترانه

دټاگور دکلام نمونه

رڼا - اه رڼا چېرې ده !
 د ارزو له لرونکي اور څخه هغه بله کړې ډېره ده خو رپيدونکي لمبه نه لري ، اي!
 زما زړه ستا قيمت داسې دی .
 آه تر داسې ژونده خو مرگ ښه دی .
 ذلت ستا وړتکوي او پيغام يې دادی چې : ستا بادار ويښ او د تورې شپې په تېلره کې
 تا دملاقات ټاکلي ځای ته ورولي .
 اسمان په ورځو کې پټ او باران نه وريري زه نه يم خبر چې زما په گوگل کې دا
 بې ټاپ څه شی پروت دی .
 د هغه په مطلب نه پوهيرم
 يوه لمحې برېښنا مې په سترگو باندې توره پرده غوړوي او زما زړه د هغه ځای لاره
 لټوي چې ستا د شپې مسته موسيقي مې هلته بولي .
 رڼا آه رڼا چېرې ده !
 د ارزو په لمبه لرونکي اور هغه پيدا کړه!
 ورځې غرمبهار لري په فضاء کې د هوا شور دی ، په توربخونو يا تر ډېرې توره ده
 خپل وخت دتاريکۍ په حالت کې مه تېروه دخپل دژوند دمحبت ډيوه بله کړه .
 لومې يې ټينگې دي کوم وخت چې زه دشلولو زيار باسم زړه مې درد کوي .
 زه يوازې ازادي غواړم خو په ارزو يې هم شرميرم .
 زما يقين دی چې په تا کې يو بې بها دولت شته او همدا چې ته زما ډېر ښه دوست يې
 خو په ما کې دومره زړه نه شته چې دخپلې خونې دا نندارې پريردم ...
 هغه پرده چې زه په کې پټ یم دخاورو او فناه پرده ده زه ورڅخه کرکه کوم او
 نفرت لرم خوبيامې هم دخپلې مينې په غير کې رانغښتي ده .
 زما پوررونه ډېر دي زما ناکامي لويې دي او زما شرم دروند او پټ دی خو بيا هم
 چې زه دخپل بهبود غوښتلو په ارزو درځم .
 نو زړه مې ريږدي چې آه که زما دا ارزوگاني ونه منل شي ...
 هغه څه چې ما دخپل نامه سره بندي ساتلی دی په دې زندان کې ژاړي زه تل د
 څلور خوا په ودانولو بوخت يم او غواړم دا ديوالونه تر اسمان پورې لوړ کړم .
 خو هر څومره چې لوريږي په هماغه کچه زما حقيقي وجود دوی په تياره
 سيوري کې راڅخه ورکيري .
 زه په دې لوړو ديوالونو فخر کوم په شگو او په خاورو کاغلو چې مبادا کندو په
 کې جوړ نه شي خوسره له دې ټولې پوهې خپل حقيقي وجود راڅخه پټ وي نه يې
 وينم ... او داسې نور .

ماکسیم گورکي

ماکسیم گورکي هغه ستر ادبي شخصیت او دشلمې پېرې د ادبي نبوع یو ځلانده ستوري دی چې په هنري مترقي ادبي لیکنو کې نړیوال شهرت لري .

د شوروي اتحاد قهرمان واقعي اوزیار ایستونکي ژوند بنسټینی انعکاس ورکونکي گورکي چې داستعمار ، امپریالیزم ، فیوډالیزم سرمایداري او همدارنګه د داخلي او خارجي ارتجاع پر ضد یې د شوروي اتحاد دخلک د افکارو په تنویر او پیژندلو کې په زړه پورې لیکنې کړي دي .

(1868) عیسوي کال په (نیژني نووګورد) نومي ښار کې زیږیدلې دی . گورکي پنځه کلن و چې له پلاره پاتې شو او مور یې بل مېړه وکړ او دی دخپل نیکه سره پاتې شو څه رنګه چې د غریب کاله ماشوم و دهغه وخت په شرایطو کې یې ونه شو کولای چې ښوونځي ته دوام ورکړي له دریم ټولګي څخه وایستل شو په دې وجه چې دنیکه اقتصادي وضعه یې خرابه شوه ، گورکي په (9) کلنۍ کې مجبوره و چې کار وکړي او ډوډۍ ځان ته پیدا کړي . لومړۍ یې په کوڅو کې زړوګي ټولول او دپلورلو په بیه یې ځانته ډوډۍ پیدا کوله بیا له موچي سره مزدور شو اود هغې نه وروسته له یوه نقاش سره نوکر شو په دې ډول یې دلته او هلته مزدوري او خپله گذاره کوله . بیا په یوه (بنډري ټیکلن) کې د کتندي په توګه په کار بوخت شو په دې ټوله موده کې گورکي له یوې خوا کار کاوه او ډوډۍ یې پیدا کوله او له بلې خوا یې مطالعه کوله له خلکو سره یې تماس درلوده ، دهغو په ژوند کې یې نفوذ کاوه هغو څخه یې زده کړه کوله .

گورکي په خپله افتوګرافي کې خپل ځان ژوند او هغه څه چې له ورکتوبه د لیکوال تر نبوغ پورې په ده باندې تیر شوي او زغملي یایي زده کړي دي هغه یې په خپل قلم ډېر ښه تفسیر کړی او ښودلی دی چې دغه افتوګرافي درې برخې لري او دگورکي پیژندنې دڅیړنې او دتحقیق له پاره ډېر کره او ښه مأخذ دي دغه اثر په دریو برخو ویشل شوي دي چې بیل بیل عنوانونه یې دادي ((زما ورکتوب)) په دې برخه کې ماکسیم گورکي هغه حالات ترسیم او بیان کړي دي چې په ورکتوب کې په ده باندې تیر شوي دي ، دوهمه برخه یې (زما پوهنتونونه) نومېږي . دریمه برخه یې ((دخلکو په منځ کې) نومېږي چې د گورکي د ژوندانه دپیژندنې او هغې لارې دروښانه کولو له پاره چې ده طی کړي او پرې دنبوغ مرحلې ته رسېدلی دی ډېر ښه مأخذ کېدای شي . ددې له پاره چې گورکي لابنه وپیژنو اود ده د فکري نبوغ تکاملي سیر دشخصیت بشپړ توب فلسفي نظر او اجتماعي دریځ ښه جوت شي نو به گورکي د ده دجاویدانو اثارو دڅیړنې په رڼاکې معرفي کړو.(1)

دگورکي لومړی داستان د (مکاراچودرا) په نامه په (1892) کال خپور شو او دگورکي دریځ یې دلیکوال په حیث تثبیت کړ . بیا په (1898) کال کې د گورکي د اثارو بله دوه ټولیزه مجموعه چې داهم د داستانونو مجموعه وه ده ته یې زیات شهرت وروبښه دگورکي دځوانۍ د دورې په اثارو کې په ژوندانه کې د قهرمانۍ د

لټون زياته تلوسه ليدله کيږي او دغه موضوع يې د ژوندانه ددغې دورې د اثارو خاصيت ټاکي دلته دده ايديال دلارې چې داسې قهرمان جوړ کړي چې دنورو په وړاندې دقهرمانۍ او ځان جارولو بشپړ جرئت او قابليت ولري چې دغه تلوسه يې دخپلو داسې اثارو په قهرمانانو کې خلولي ده . لکه : دانگود (بودي گيزال) داستان گوربت د (کرويت په باب سندرې) په داستان کې دانسان د(انسان په باب مثنوي) کې په دې توگه گورکي په انسان او دهغه په استعداد باندې چې ترټولوبڼه ژوند په جوړولو قادر وي بشپړ باور لري چې په دې کې دگورکي انسان دوستي (هيومانيزم) هم ښه څرگنده ده لکه چې وايي: (کله چې انسان له کارنامو او سترو کارونو سره مينه لري، دى کولای شي چې هغه تل ترسره کړي او کولى شي چې دهغو ترسره کولو ځاى او موقع هم ومومي په ژوندانه کې دکارنامو او سترو کارونو ترسره کولو له پاره ځاى شته و هغه څوک چې دځان له پاره هغه نه شي موندلى هغه يا تنبل دي او يا ډارن او يا هم ژوند او دهغه ماهيت نه پيژني) دغه شعار چې دگورکي د داستان د قهرمان يعنې دانکوه په ژبه بيان شوي دي په دغو کارونو کې د روسيې انقلابي ځوانانو په ژبه تل دشعار په توگه جاري و.

په دغو کلونو کې دخپلو داستانونو دهنري او قهرمانه تمثالونو دجوړولو په وخت کې تل د روسيې دهغه وخت او دژوندانه واقيعتونو ته پام لاره او له هغو څخه يې دخپل هنري تمثال دجوړولو سوژه او عناصر را اخيستل او دخلکو له منځه يې هغه څېرې ترسيمولې د کومو ژوند چې په ډېره سختۍ سره تېرېده .

تزارې دولت دى د پتروپاوتوفېک په جيل کې بندي کړ چې دې کار دنويوالو هيجاني ولولې وپارولې او دتزارې حکومت په ادرس دنړيوالو د پروتست (انتقادي) ليکونه جاري شول چې په هغو کې د گورکي دبنديتوب په نسبت په تزارې حکومت باندې سخت پروتستونه شوي و. ددغه فشار په اساس تزارې حکومت مجبور شو چې گورکي خوشې کړي .

کله چې کورکي خپل مشهور رومان ((دمور په نامه)) وليکه ليکوال اندريف وليکل : ((گورکي يوه ستره ادبي کارنامه ترسره کړه گورکي په خپلو اثارو کې نه يوازې بحرانونه او طوفانونه وپارول بلکې بحرانونه او طوفانونه يې په ځان پسې رابنکل)) . گورکي دمور په رومان کې چې (1906) کال کې يې وليکه د رومان داصلي قهرمان پاول ولاسوف په تاريخچه کې دهغه په څيره کې په استادانه هنري قوت دانقلابي مبارزې په جريان کې دکرکتر يا شخصيت د روزنې او تکامل پروسه ترسيم کړه انقلابي جريان دپاول ولاسوف منکشفکړي چې دا د يوه پرولتر دوران جوړونکى مبارز دقوي ارادې خاوند زړور او سربښندونکى شخصيت تمثال دى . همدارنگه گورکي و چې په ادبياتو کې يې دلومړي ځل له پاره دانقلابي کارگر څيره ديو قهرمان شخصيت په توگه ترسيم کړه دکوم ژوند چې دنورو له پاره سرمشق دى دمور په رومان کې گورکي دپاول ولاسوف دمور څيره ديوې انقلابي ښځې شخصيت هم خلولى دى.

(1) افتو گرافي : دغه اصطلاح د يوې مرکبې يوناني کلمې څخه اخيستل شوې ده چې درې جزه لري : (افتوس خپل - بېوس ژوند - گرافو ليکم) يعنې په خپله دخپل ژوند دحالاتو ليکونه افتو بيوگرافي بولي .

په دې ماکسيم گورکي دخپل هنري او ادبي فعاليت په رڼا کې نوی ادب او نوی هنري مکتب او مېتود منځ ته راوړ چې دا دنوي ټولنې ادبي مېتود يعنې دسوسياليستي ټولنې ادب او دسوسياليستي او اجتماعي رياليزم مېتود وه گورکي دشوروي اتحاد او نړۍ دنوي ادب او دسوسياليستي رياليزم مؤسس باله شي.

گورکي دپرولتري ادبياتو اجتماعي رياليزم د مکتب بنسټ اېښودونکی دی گورکي دنولسمې او شلمې پيړۍ په ترڅ کې دمخکېنو ادبياتو دټولو ښو عنعنو د ادامه ورکونکی اوقانوني نماينده په څير اوله هغې جملې څخه د روسيې دنولسمې پيړۍ دانتقادي رياليزم څخه راووت. سربېره پردې ده دروسيې د کلاسيکو ادبياتو خلقي توب دهغه دانسان پاللو او حقيقت ليکلو روحیه په ژوره توگه زده کړه . داجتماعي ادبياتو په ورشو کې ديوستر مبتکر په شان راڅرگند شو.

دی کارگري ليکوال دې ته کومارلی دی چې دنويو انسانانو دهنري تجسم له پاره چې دنوي ژوند بنسټ اېښودونکی دی هڅه او هاند وکړي ، گورکي (دپرولتري ليکوالو دمجموعې) په سريزه کې ليکلي دي چې:

((زه باور لرم چې پرولتاريا لکه څرگند چې يې په سختيو او قربانيو دخپلې ورځپانې بنسټ کېښود همدارنگه په خپل بديعي ادبيات هم منځ ته راوړي)).

گورکي له انقلاب څخه پخوا دخپلې زمانې دادي دموکراتيک غورځنگ ديو سازمان ورکونکي په توگه شهرت وموند او دپرولتري ادبياتو دخوانانو قوتونو مشر شو.

دشوروي اتحاد دغه سترليکوال او دنړۍ دنوي ادب اودسوسياليستي رياليزم مؤسس د اوږدې ناروغۍ په وجه د(63) کالو په عمر په (1936) کال کې مړ شو . اوس د

گورکي کور ديو موزيم په توگه دخلکو د نندارې له پاره پرانيستي دي . گورکي دشوروي اتحاد دليکوالو د اتحاد يې چې په (1915) زيږديز کال کې جوړه شوه

مؤسس يې هم دی او ددغې اتحاديې لومړۍ نمبر کارت دده په برخه شوی دی. ده ډېر ليکوال روزلي او د ده مکتب دنوي ادب په لويه مدرسه بدل شوی دی .

د گورکي مهم تيوريکي اثار

دهنر او ادبياتو په هکله د گورکي زېښتي ډېرې مقالې چې لارښوونکي خصوصيتونه او دهېواد دسياسي او اقتصادي ژوند په بېلابېلو پړاوونو پورې تينگي اړيکې لري خپرې شوې. ((دپرولتري ليکوال په باره کې)) ((دشوروي خلکو ادبي اجادات))، ((ماڅرنگه ليکل زده کړه))، ((کارگر طبقه بايد دخپل مدنيت استادان وروزي))، ((خوان ادبيات او دهغوی وظيفي))، ((داجتماعي مترقي رياليزم په باب))، ((دژبې په باره کې))، ((شوروي ادبيات))، ((دشوروي ليکوال په عمومي

لومړنی کانګرس کې بیانیه، 1934 کال داګست 17 نېټه))، ((دنوي انسان په هکله))، اوداسې نور دماکسیم ګورکي هم تیورتيکي اثار دي.

دګورکي رومانتيکي او ریاليستي اثار

د ګورکي لومړني اثار ((ماکارچودره)) (1892)، ((ایملن پیلېه)) (1892)، ((چلکاش)) (1895)، بودي ایزوګیل (1895)، ((کرناوالون)) (1897) او نور د مؤلف دسرگذستونوپه اساس لیکل شوي دي. ګورکي دخپلو لومړنیو ايجادي قدمونو څخه دانقلابي رومانيزم پټ اصولو دانسان د زړورتوب او نجابت مفکوره دخپلو خلکو له پاره دخدمت کولو صادقانه مفکوره پر مخ بیايي.

((دشاهین سرود)) کې ګورکي د خوځیدونکو مارانو اشرافو او دکودتاه اندیشه او دشخصي مادو دپلویانو دعقیدو په خلاف چې دخپلو ځمکې لاندې کورونو څخه خوښ و او هر ډول انقلابي جوش او خروش یې بې اعقلي ګڼي بې باکانه مبارزې ته رابولي.

((دتوپان مارغه)) کې ګورکي دانقلاب دتوپان رانږدې کېدل اټکل کړيدي پخپله یې په دې اثر سره لکه د پرولتاري انقلاب زور جار چې دخلکو دپراخو پرګنو زړونو ته لاره وموندله.

دګورکي دالمړني اثار سره له دې چې د ژوندپه حقایقو باندې تکیه لري په رومانتيکي شکل اواصولو لیکل شوي دي. ګورکي د ژوند او اجتماعي مبارزې دقوانینو دژورې زده کړې په ویاړ دکرار کرار دخپلو ریليستي اثارو لیکلو ته مخه کوي. دماکسیم ګورکي دحقیقت له مخې لیکل شوې ډرامې او رومانونه ((دبښمنان))، ((په عمق کې))، ((اشراف))، ((اوري))، ((فورموکورديف))، ((مور)) او نور دي عموماً ریاليستي او یاد روسي انتقادي ریالیزم دکلاسیکانو سره هیڅ ورته والی نه لري.

دادمډنیت، هنر اود ادبیاتوپه تاریخ کې یونوی باب و چې دانتقادي ریالیزم او انقلابي رومانیزم دټولو بنو خصوصیاتونو څخه ترکیب شوي دي په دې اثارو کې دژوند دحقیقت په وړاندې دکارګر او بزګر دطبعي په عمل کې اجرا کیدونکي هېلو په ماهرانه انعکاس موندلی دی.

د((اشراف)) په ډرامه کې نیل انقلابي کارګران د((دبښمنان)) په ډرامه کې او ((په عمق کې)) ډرامه ساتین دانسان او ژوند په هکله باور بښونکي اندېښنې څرګندې کړي دي او دښې او ځلاندې راتلونکې له پاره په مبارزه کې دقوي روح څښتنان دي.

دساتین اعقاد په ریاليستي توګه دده په مونولوګ کې لیدل کيږي. دی وايي: انسان دادی حقیقت، انسان ازاد دی، انسان پرتمین دی.

دا په وياړ سره غږ کوي د انسان درناوی لازم دی. ده ته دي، عاجز او ناتوان انسان په خهره نه شفقت کتل او سپکول ټيک نه دي، درناوی يې لازم دی په دې جزونو کې نه يوازې باور بلکې دانسان دآزادۍ له پاره مبارزې ته دبلنې غږ اورېدل کيږي. په همدې ډول گورکي درومانتیکي انځور دبلند پرازۍ څخه کرار کرار خپل پام د شلمې پيړۍ دپيل د اړيچونو څخه د پک ژوند تل ته اړولی او رښتيني پيښې ترسيموي.

دگورکي رياليزم او حقيقت ليکنه په تېره بيا دده په بې زواله رومان ((مور)) کې دخپل کمال اوج ته رسېدلی دی. ددې اثر مثبتو اتلانو دميلينو انسانانو په شعور باندې کارگري طبقې داخلاقو ايديالوژي په رڼا کې د ايديالي مبارزينو او اوهانديانو په څير اغيزه کړې او کوي يې د((مور)) رومان د دوو اصولو او دوو ميتودونو يعنې رياليزم او انقلابي رومانيزم له گډون څخه هست شوي دي.

گورکي د ((مور)) په رومان کې په اساس ډول د بلشويک دگوندپه لارښوونه سياسي باشعوري مبارزې په نوي پړاو کې د روس دپرولتريا کې اېښودل منعکس کړي دي دانقلابي کارگرانو او زړورو مبارزانو څيري چې د ظالمانو پر ضد راپاڅيدلي دي – د رومان په منځ کې ځای لري.

گورکي اقتصادي مبارزه دکارگرانو محفل تشکيل دانقلابي پانو خپرول مظاهري په کليو کې انقلابي تبليغات دبادشاهي عسکرو سره د اخ او ډب په څېر د خاصو شېبو انقلابي فعاليت دده په انځور کې انځورېږي.

دماکسيم گورکي دايجاداتو اهميت

دگورکي دقدر وړ خدمتونه يوازې دا نه دي چې دی لومړنی سړی و چې دانقلابي کاريگر خهره يې دنوي نړۍ هستونکي په څيره ادبياتو کې رامنځ ته کړې ده. گورکي توانيدلی دی چې ددې قهرمان په سترگو دژوندانه ټولو اړخونو ته وگوري هغوی ته دمتريقي انديښنو په اساس اهميت ورکړی او دژوند دپيښود ټيک کولونه وي پرنسپونه په ادبياتو کې جاري کړي. گورکي په خپلو اثارو کې ددې نمونه شو چې مخکې ليکوال بايد څه ډول دژوندانه تل ته ننوځي او په ژوره پوهه او ښوونه سره دستم او بې عداۍ ټول سيستم رسوا کړي او استثماري جوړښت پر ضد په انقلابي مبارزه کې څرنگه فعالانه گډون وکړي، گورکي په خپلو جاويدانه اثارو کې يو لړ په زړه پورې څهري او کرکټرونه هست کړي دي چې لوستونکي په هغوی د ژوند ريښتيني او روښانه منظري احساسوي.

دگورکي دکاوتمندانه اثار او په تيره بيا دده د((مور)) رومان پخوانۍ روسيه کې د ازادۍ له لارې دانقلابي مبارزې مکتب گرزېدلی دی. دنيلوفنا د کرکټر د متريقي تاريخ انقلاب ته دروس دکارگرانو مخه کول څرگندوي. دانقلاب دستر لارښود

خبرې : ((دېرو کارگرانوپه انقلابي يون کې لاشعورانه په خپل سوي توگه گډون کولو او اوس هغوی ((مور)) دسترې گټې سره لولي .
 دهمدې شېبې پورې اړه لري. دسترگورکي نوماندتوب په ټوله نړۍ کې ژر خپور شو. دده اثار دنړۍ دبېلابېلو هېوادو په ژبو ژباړل شوي. د نوي نيم کال له پيل څخه په پاریس – لندن – ستا کهلم او نورو باندینیو ښارونو کې دگورکي په باب سل گونه مقالې او کتابونه چاپ شوي دي گورکي دبېلابېلو اولسونو د ادبیاتو په نمایندګانو باندې ستره اغیزه لري . دنړۍ زیات مخکې لیکوال دفرانسی د انقلابي لیکوال ((هندري باربوس)) د گورکي په هکله دا وینا په ویاړ سره تکراروي چې وایي: ((گورکي زموږ په زمانه کې یو ستر مثال دی چې ټوله نړۍ رڼا کوي)).

دستر لیکوال پوشکین لنډه بیژندنه

بشپړ نوم یې الکسا ندرسرگیویچ پوشکین دی او په 19 پیړۍ کې دروسی نامتو شاعرانو څخه شمېرل شوی دی .
 دغه سترلیکوال په (1799) عیسوي کال دجون په اوومه نېټه په ماسکو کې زیږېدلی دی . اوپه (1837) عیسوي کال دفرورې په لسمه وفات شوی دی .
 پوشکین زدکړې له تمامولو وروسته په کال (1816) دخارجۀ چاروپه وزارت کې په یوه پوست کې مقرر شو او په همدې کال د ده رزمي خیال اثر دخپلواکې دقصدې په نامه په سنت پند زبورک یې لاس په لاس گرځید . تردې رومبې داسې ښکارېده چې پوشکین به شاعر نه شي خو کله چې څه موده وروسته دروسی جنوبي سیموته وشړل شو او بیا په (1820) کال کې یې دمعدني اوبو په وسیله خپله روغتیا تأمین کړي په دې وخت کې نوموړي جنرال دی د لاربارین له اشعارو سره اشنا کړ او هم دقفقاز زړه ورونکو او باعظمتو منظرو دده هیجانات راوپارولود ده شعري استعدادونه هم سره راوخوځېدل او په (1822) کال کې یې د((قفقازبندي)) ولیکل اوپه (1823) کال کې یې د((سرای دباغچې فواره)) ولیکله چې نن دبالتوي تياتر دېرو مشهورو بالتو نوڅخه شمیرل کیږي .

له دې وروسته یې خپل اثار په یو بل پسې تالیف کړل . څه موده په اودلیه کې اوسیده خو هلته هم د کاره ویستل شو او څه موده یې په ډیر تکلیف تیر کړه مگر ددې کړاو جنې مودې په وخت کې دروسی دلرغونوملي شعرونوپه مطالعه بوخت و او دبایرون او اندرشینه تر تاثیر لاندې تللي.

پوشکین په خپل تراژیدي اثر کې چې په (1825) کال یې د (بوريس گودونوت) په نامه لیکلې دی او د شکسپیر لیک یې تعقیب کړې دی له (1820) وروسته د امپراطور نیکولای مناسبات له پوشکین سره ښه شو او دې بیرته ماسکو ته راغې او وېشل شو. په (1831) کال کې پوشکین واده وکړ او دوه کاله وروسته بیرته د خارج چارو په وزارت کې مقرر شو په دې وخت کې یې (1773) کال د برلوگایف د انقلابي تاریخ او د کپتان د لور نقل و لیکل.

پوشکین منظوم داستانونه له ډرامو څخه پکې دي. دده غنایي منظومې دروسي ژبې ډیر نفیس او ښکلي ادبي پارچې دي.

پوشکین د نکلونو په لیکلو کې دروسي دهغو لورو لیکوالو څخه دی چې د (1830) کال راپه دې خوا یې آثار خپاره شوي دي.

پوشکین هر ډول شعرونه لکه لیریک (غنایي) با لا (قصیده) حکایت ډرام منظومې لیکلې دي. د ادبي فنکارانو په عقیده پوشکین دخپلې ژبې د بډای او قوت خیال درلوده او په ډیر جرئت سره یې دخپلې ژبې روسي په نظم کې شگونه راپیدا کړل او په خپلو لیکنوکې به یې ابتکار کاوه. دخپل هیواد له فولکلور څخه یې په نوي ډول ګټه اخیستله. دده د (هوشیار اوکک) کب نیونکې او کب اثرونه دهغو منظومو داستانونو څخه دي چې بنسټ یې په روسي فولکلوري نکلونو ولاړ او شروع کړي. دمو سارت او سالیري په نامه خپل منظوم ډرامه کې یوه موضوع په اروپا کې د هنر له تاریخ څخه رااخلي او د داستان په توګه یې لیکي.

پوشکین د هنر عاشق او د (بشر دوست دی) ده دخپلو لیکنو هم اهنګي له زړونو سره لیدله. پوشکین دخپل داستان دهیرو (وزارت) داطریش نامتو اهنګ جوړونکې په وجود کې یو بل ډول نبوع ویني او هغه دمو سیتی رب النوع بولي پوشکین بشر او دهغه وجود په ډیر ارزښت ورکوي چې د بشر په قتل لاس وهي دده له خوا په یو وجداني عذاب محکومېږي او د ژوندانه له ټولو لذتونو څخه یې محروموي د بشرخواهې احساسات تر هر شي لوړ بولي.

دده د شاعرۍ مقام

پوشکین دخپل ملت په سترګو کې له دې کبله ډېر لوی ارزښت او ډګران شاعر مقام لري چې د اوس ادبي مؤسس او دروس د نویو ادبیاتو حقيقي مؤجد دی. پوشکین په داسې زمانه کې دنیا ته راغی چې روسي ادبیاتو داوس په شان انکشاف نه و کړی او خلکو دا قدرت نه درلود چې شاعر په تحقیقي ارزښت پوهیږي او د شاعر دخبرو په شکل او ادبي ارزښت جز شي مګر وروسته کله چې دروس په ملت کې ځینې اجتماعي بدلونونه راغلل خلک دده په هېرشوي او انقلابي پټ ارزښت وپوهیدل او پوشکین د یو ملي شاعر په حیث ومنل شو.

دادبیاټو په عقیده روسي ژبې ته پوښکین خدمت - انگلیسي ژبې ته د شکسپیر خدمت او پښتو ژبې ته د خوشحال خان خدمت زیات دی .
کونت لیونکولایچ ټولستوی د شوروي اتحاد نومیالی لېکوال فیلسوف او اجتماعي مصلح و چې په (1828) کال د ټولایالت د باستانیالیانه پې محله کښې زېږېدلی دی . ده په اتلس کلنۍ کې دمطالعې سره ډېره مینه پیدا کړه او ډولتر او وروسود وه فرانسوي لیکوالانو اثار یې مطالعه کول .

اگر چې نوموړی یې، مذهبي سړی و لاکن په نولس کلنۍ کې له کلیسا نه ووت او دمسیحت سره بې علاقې شو- ټولستوی ددې له پاره چې په پلرني ځای کې له بزګرو سره کومک وکړي په (1847) عیسوي کال له پوهنځي څخه ووت او په (1851) کال کې د روسیې اردو ته ورګډ شو او په (1855) کال سیواستوپول دښار په دفاع کې شامل شو. ټولستوی په دې دوره کې ځینې کتابونه چې یو شمېر یې دده دخپلو حالاتو په شرح کې دي او ځینې یې فلسفي جنبه لري تالیف کړل او هم یې څو داستانونه دسیواستوپول د جګړو په باب لیکلي دي. څرنګه چې دغو داستانونو ددغو جګړو واقعي نظري په ښه توګه ښکارولی ډېر ژر دده شهرت سبب شول . په (1857) کال دټولستوی له عسکري خدمت څخه استعفی وکړه او داروپا مختلفو ملکوته یې سفر وکړ. مګر د لویدیځ دپیسوپرستی دتمدن له لیدلو څخه ډېر متأثره شو او کله چې بېرته هېواده ستون شونو یې په پاسنایاپولیانو کې په خپلو املاکو باندې اقامت اختیار کړ او یې، ښوونځی یې دبزګرو د زمانو د روزنې له پاره تاسیس کړ. ټولستوی پ (1862) کال کې واده وکړ او په (1866) کال کې یې خپل لومړنی ډېر ستر او ډېر لوی رومان ((جګړه او سوله)) ولیکه چې پ ټولسمه پېړۍ کې د روسیې دتاریخ او اجتماعي اصولو په هکله پراخه شرحه لري. بل ډېر ستر رومان یې ((داناري ینیا)) په نامه د((1875)) او ((1877)) کالونو ترمنځ خپ،ر شو. دهغه نه وروسته ټولستوی چې ورځ په ورځ د مذهب خواته جلبېدو دانجیل په مطالعه پیل وکړ او دمسیح په دین کې یې یو نوی تعبیر ایجاد کړ چې اساس یې دتشدد له لارې مقابله نه کول ؤ او دده دغې عقیدې دهنردشلمې پېړۍ مشر مهاتماګاندهي د عدم تشدد په یولر فلسفي او مذهبي کتابو او رسالو کې خپره کړه او دې ته یې هم ملا وتړله چې ټوله دنیا یې هستي او ثروت خلکوته پریږدي او په خپله دیو بزګر غوندې ژوند وکړي مګر دده ښځه په دې کار راضي نه شوه نودۍ یې مجبور کړ چې ټ،له شتمني دې ته تمليک کړي له دې کاره وروسته ټولستوی دتجرد او انزوا په پلټنه پسې چې دده اخرنی مقصد و ولاړ او د اورګاډي په یې،ه کوچني تم ځای کې د ((تتر)) په ناروغۍ په (1910) کال کې مړ شو.

ټولستوی د ژوندانه لومړي پړاوونه یې په یې،ه تیاره محیط کې دیوه دیوالي شوي ملاک په کور کې تیر شوي دي چې د دغه وخت او محیط تیاره او ناوړه شرایط او حالات ده وروسته په خپلو داسې اثارو کې،لکه: (میتوکانالوف)، (احمقان)،(ګوډزمیدار) اونورو کې چې له (1909) تر (1912) کال پورې یې لیکلی او انځور کړی دی . ټویستوی په لومړي سر کې ونه وشو کولی چې دالتوبر دستر

انقلاب په ماهیت پوه شي هغه و چې له هېواده وتښتیده او خارج ته لاړ چې وروسته بیا ددغه مهاجر ژوندانه په باب خپل احساس په خپله بیوگرافي کې داسې څرگندوي . له هېواده لرې په هجرت کې ژوند کول زما دژوندانه ترټولو ترخه او ستونزو ډکه دوره ده او هلته زه پوه شوم چې له هېواده لرې اوسېدل په داسې حال چې نړۍ دهیچاله پاره نږدې او ضروري نه وي هیڅوک یې نه پیژني او دملک او خپلو خلکو په ګټه هیڅ نه شي کولی څه مانا لري او څومره تریخ ژوند دی .))

دلته و چې دوطن او دهغه کشش دلیکوال په زړه کې دخپل ګان او پښېماني طوفانونه وپارول ده ته یې دخپل هېواد ښکلی طبیعت- خپل ورکتوب - خپل پلارنۍ ټاټوبی د یوې داسې معشوقې په حیث وځلاوه چې په هغې یې ژوند کول ناشونی و. خپل دغه احساس پ خپل ی،ه داستان کې چې ((دنیکتیا ماشوب توب)) نومیزې انځور کې . په (1923) کال کې دی بېرته خپل هېواد ته راستون شو او ویې لیکل :

((زه دځمکې په مخ دنوي ژوندانه دجوړلو ګډون کوونکی شوم زه دزمانې مکلفیتونه او هدفونه زه وینم په دې وخت کې یې دشوروي هستی او عینیت په باب داستان او یو فانتازي رومان ولیکه چې ((انخیز ګارین)) نومیزې . همدارنګه په ((کراوونوکې ګرځېدلی)) نومي داستان او ((لومړي پتر)) نومي رومان دده ددغه وخت تخلیقونه دي . تولستوی په خپلو اثارو کې دخپل هېواد دماضي نا انډوله او خلکو له پاره له ستونزو ډک او معاصر په مانا په سوسیالیستي عادلانه ت،لنه کې دخلکو او زیار اېستونکو نیکمرغه ژوند دیو فنکار لیکوال په حیث انځور کړي دي چې دده اثار د ډېرې مودې له پاره د ژوند په حیث نمانځل کېږي .

شولوخوف

هغه ليکوال چې دخپلو قهرمانو انساني احساسات په ښه توګه منعکسوي زموږ د زمانې دستر ليکوال ميخايل الساندر ويچ شولوخوف نوم دشوروي ادبياتو د شلمې پېړۍ د ادبياتو د مخکې دنن ورځې د اجتماعي رياليزم د ادبياتو دسرغندوي پ څير ت، له متمدنه نړۍ کې څرګند او مشهور دي دده اثار او په تيره بيا ستر تاريخي د انسان ((ارام درن)) او ((کرل شوي ځمکې)) رومان دنړۍ د ژونديو ادبياتو دګنجينې په اثارو داخل شوي دي . او دنړۍ دادي پرمختګونو په بهير کې يې يوه بشپړه دوره اومرحله تشکيل کړې ده ، دده هستوني نه يوازي د نن له پاره بلکې دسبا له پاره او دانسانيت د راتلونکو نسلونو له پاره او مثبت نقش او تاثير لري .

ميخايل الکساندروويچ شولوخوف د (1905 زيږدیز) کال د (مۍ) په يوولسمه نيټه د رستوف د ولايت دوينسکي په اوستن وادي کې زېږېدلی دی ، دده پلار او مور بې وزله دهقانان وو.

شولوخوف لومړی په کليسا پورې په يوه تړلې مربوطې ښوونځي کې په زده کړه پيل وکړ او بيا په منځني ښوونځي کې داخل شو مګر ده منځنی ښوونځی پای ته ونه شو رسولای ځکه په دې منځ کې کورنۍ جګړه پيل شوه اود څوارلسو ، پنځه لسو کلونو ځوان هلک ؤ چې جنگ ته ولاړ. ده دشوروي واک دساتونکو په صف کې ددوی د کورنۍ جګړې په ميدانونو کې ګډون وکړ. دژوند داکلونه او تجربې د راتلونکي ليکوالي له پاره ستر درسونه او دنوي نړۍ ليد سبقونه شول .

په (1922 زيږدیز) کال کې شولوخوف مسکو ته لاړ او په دې ځای کې يې کله دبارچلولو دکارګر کله دمزدورو او وروسته دکارخانو او فابريکو د مامو په صفت خدمت وکړ. په دې حال کې ده دادبياتو سره زښته زياته مينه پيدا کړه اود مينې او علاقې دي د((ځوان تادر)) ادبي مخعلونو ته چې مسکو کې د ادب ځوان ميان سره راتلول – راکش کړل – او دچاخبړه شولوخوف له همدې وخته خپل ټول ژوند او فعاليت په دې لار کې په کار واچاوه .

د (1923) او (1924) کلونو په ترڅ کې د(يونوشیکا يا پراودا) په ورځپاڼه کې د شولوخوف طنزي – انتقادي – فکاهي مقايې د (امتحان) (اېس) (ريونيور) او په نورو نومونو چاپيري .

په دې ځای کې په کوچنيو ادبي پارچو کې دشولوخوف ځوان استعداد او قابليت په ښه توګه ځليږي. د (1924) کال د ډسمبر په مياشت کې دهمدې ورځپاڼې په مختلفو کې دشولوخوف لومړنۍ کيسه د (خال) تر عنوان لاندې خپليږي. په همدې کيسه کې دشولوخوف دليکوالۍ دستر استعداد لومړنۍ شګوفې لکه روښانه تصويرونه دخپرو او کرکټرونو جوړول او نور ځان روښانه کوي .

شولوخوف وروسته له دې بېخي په ايجادي کارونو مشغوليږي او د (کا سوموليا) (پروژکتور) ((سينا)) او (اګونیک د ورځپاڼو)) او مجلو په مخو کې دده په زړه پورې

کيسې او داستانونه چاپيري دا کيسې په اساسي توگه دانقلاب په درشل او کورنيو جگړو کې د دون د قزاقانو ژوند او مبارزې ته وقف شوي دي ، دده دکيسو او نکلونو ډېر قهرمانان او پرسوناژونه حتی د دوی له نومونو سره لکه گريگوري - کارشونوف - او نور وروسته دده د (ارام دون) په رومان کې داخل شول او ددوی د فعاليت او هڅو ميدان لا په ډېره پراخه او هر اړخيزه توگه انځور شوه دا داستانونه او کيسې چې وروسته د (دون دکيسو) او لاجوردي دبنتي په مجموعې کې راتل شوي ډېر ژر ددبيعي انځور مهارت او انځورشويو پرابلمونو ته دلوستونکو پام راواړوه . شوروي نامتو او سپين ږيري ليکوال سرافيموويچ چې د دون کيسې د (1926) کال په مجوعې باندې سريزه ليکلې وه دشولوخوف دليکوالي استعداد ته ډېر ارزښت ورکړی و او ليکلي يې وو: ((دا رنگه ژبه - داسې ښکلې او په زړه پورې ژبه چې قزاقان پرې گريزي او دژبې د لنډ بيان د ژوند له نقش - داحساساتوله شدت او حقيقت څخه ډک دي ...))

ليکوال ځيرک او پراخ نظر لري دی دارنگه قابليت او استعداد لري چې دژوند له بېلابېلو پديدو څخه ډېر حساس شيان غوره کولای شي .

په (1924 زيږدیز) کال ميخايل الکساندروويچ خپل خاپوړي يعنې د دون غاړو ته د ویشنايا کلي ته راستون شو او په دې ځای کې دايمي هستوگنه غوره کړه . دده ټول ژوند او فعاليت له همدې وخته راهيسې د دون په ښکلې او ارام ښونکي ځمکې پورې اړه لري . په دې کې شک نه شته چې دخلکو او د دوی له مبارزو او ښکلاوو څخه ډک ژوند او د دوی په نوي ژوندانه کې دايمي او ورځنی گډون د ليکوال الهام ته نوي وزرې ورکړي ، دده فوق العاده استعداد يې نور هم پسې وغور او په . دون ته له رارسېدو وروسته شولوخوف په (1928) کال کې خپور شو .

د (ارام دون) د لومړۍ برخې خبريدل د شوروي هېواد په ادبي ژوند کې د سترې پيښې په حيث وگڼل شوه . له (اوسپنيز سيلاب) (چپايف) او تسل نس) څخه وروسته دې اثر د نوي دورې ستر اجتماعي او سياسي پيښې په پراخه او حماسه يي توگه انځورولی چې په دې ترتيب سره د سترو پرولتاري ادبياتو په ډله کې بيا يو زبردست ليکوال (ميخايل شولوخوف) شامل شو .

په (1929 زيږدیز) کال کې شولوخوف د (ارام دون) د رومان دوهمه برخه پای ته ورسوله او خپره يې کړه، اما ده دضرورت په ښه توگه درک کړ چې هغه سترې سياسي او اجتماعي پيښې چې ده په خپلو سترگو ليدلي بايد په نوي توگه انځور شي، له دې ځايه ده چې ده ددې رومان د پای ته رسولو کار ته توقف ورکړ او دکرلي شوې ځمکې د رومان په ليکلو يې پيل وکړ په همدې ترتيب په (1932 زيږدیز) کال کې ((دکرل شوې ځمکې د رومان)) لومړۍ برخه له چاپ څخه راووتله په هغو کلونو کې ددې رومان خپريدو ستر ادبي سياسي او تربیوي اهميت درلود .

شولوخوف د کلیو د خلکو د راویښېدلو نوې دوره او سوسیالیستي جوړښت لوري ته د دهقاني سترو پرگنو هڅول د دون د غاړو د دښتو د کلیو د ژوندانه او کاروبار په څیره کې رنځور کړل .

په هغه کلونو کې چې دکرل شوي ځمکې رومان تألیف او خپور شو د زراعتي اقتصادي اشتراکي کولو جریان دهغه له ټولو اختلافاتو او ستونزو له سختې طبقاتي مبارزې سره یوځای په ټول شوروي هیواد کې دوام درلود په خپله لیکوال هم په دې ستر کار کې په فعالانه ډول گډون کاوه . دده رومان د پراخو دهقاني پرگنو او دگوندې تشکیلاتو په فعالانه کار او زراعتي اقتصاد په اشتراکي کولو سره سیاسي او اجتماعي مؤسسه وه .

د (کرل شوي ځمکې) د لومړۍ برخې له خپریدو وروسته شولوخوف په (1932 زیږدیز) کال کې د (رام دون) دریمه برخه بشپړه او خپره کړه . ددې رومان څلورم کتاب اودهغه وروسته برخه په (1940 زیږدیز) کال کې له چاپه راووته. په همدې توگه شولوخوف د څوارلسو کالو په موده کې دخپلو نامتو کارو په جریان کې د ارام دون ستر تاریخي داستان او دکرل شوي ځمکې دمشهور رومان لومړۍ برخه پای ته ورسوله . دې دواړو رومانونو دشوروي ادبیاتو په گنجینه کې د غوره کارونو په شان لوړ ځای وگاټه د یو وتلي لیکوال هنرمند په څیر دشولوخوف نوم نه یوازې په شوروي اتحاد کې بلکې له هغو څخه بهر هم نه فنا کیدونکی شهرت ترلاسه کړ .

په (1939 زیږدیز) کال کې شولوخوف د شوروي جمهوریتونو داتحاد دعلومو اکاډمۍ په غړیتوب ومنل شو .

په (1941 زیږدیز) کال کې ده د (ارام دون) د څلور ټوکیز رومان له کبله دولتي جایزه ترلاسه کړه په نولس سوه څلوېښتم او نولس سوه یوڅلوېښتم کلونو کې شولوخوف د (کرل شوي ځمکې) د رومان د دوهمې برخې په لیکلو مشغول و اما په دې ترڅ کې ستره وطني جگړه پیل کیري او دکرل شوي ځمکې په رومان باندې دده کار قطع کیري . د جگړې په دوهمه ورځ شولوخوف شوروي اتحاد مدافعوي کمیسار په عنوان یو ټېلیگرام استوي او څرگندوي چې دی داحتیاطي لږا دغډ د کمیسار په څیر تیار دی چې دهیواد څخه د دفاع له پاره د شوروي اردو په صف کې ودیري. په دې ترتیب سره شولوخوف ته د (پرادا) د ورځپاڼې دخبریال وظیفه ورسپارل کیري .

دښمن د شوروي هېواد خاوره ترپښو لاندې کوله . په جگړه کې دشولوخوف استوگنځی او کور هم د دښمن تر یرغلې لاندې راغی ، دده مور د بم د چاودنې په اثر مړه شوه شولوخوف دا جنگیالی لیکوال د ټینګې ارادې څښتن او ثابت قدم شخصیت وار خطا نه شو بلکې په خپلو فعالیتونو په خپل قلم په خپلو اورجنو بیانوسره یې د شوروي خاورې او دانسانیت دپامال کوونکو پر ضد نه پخلاکېدونکې مبارزه وکړه . دشوروي اخبارونو په پاڼه کې دده مضامینو او مقالو د شوروي مبارزو سرتیرو مورال لاپسې لوړ او د انسانیت د دښمنانو کرکجنه او وینې خوړونکې څهره یې نړیوالو ته وښودله .

دشولوخوف د اثارو تنقيدي څيرنه

د ميخايل شولوخوف په ايجاداتو کې د (ارام دون) ستر تاريخي رومان چې له څلور ټوکو څخه عبارت دي او د (کرل شوي ځمکې) رومان خاص ځای لري .

د (رالم دون) ستر اهميت او بديعي ارزښت په دې کې دی چې ليکوال د تاريخي غوڅو پيښو په گرداب کې دبېلابېلو اشخاصو په ټنډه ليک په رنځورولو پورې نه دي محدود شوي له هر څه نه وړاندې دې دمبارزې لار او د قزاقانو داجتماعي بېلابېلو طبقو اخ و ډب په گوته کوي له دې سببه له هر څه وړاندې د رومان قهرمانان خلک دي ، د رومان په لومړنيو مخونو کې په خلقي غورځنگ کې د کارگري گوند لارښوونکي رول او دگوند او خلکو يو ډول بنودل شوي دي .

د (ارام دون) رومان يوه داسې حماسه ده چې دتاريخي پيښو د انځورولو پراختيا له کبله او دژورې هومانيسټي فلسفې له مخې دشوروي ادبياتو له شهکارونو څخه گڼل کيږي .

د (کرل شوي ځمکې) د رومان رياليسټي قوت او د عموميت درجه په دې اندازه عالي وه چې دې اثر نه يوازې ددغې تاريخي دورې په ترڅ کې ستر اهميت ترلاسه کړه بلکې دشوروي پرمختگونو په راتلونکو کلونو کې دشوروي خلکو په ژوندانه باندې ستره اغيزه درلوده ليکوال په رومان کې د داسې يو انسان څيره هست کړې ده چې خپل ځان د خپه کوونکي او دخصوصيت مالکيت د نمائځلو دسپکوونکو شرايطو او محيط څخه خلاصوي .

دا اثر نه يوازې د ځانگړو انسانانو په باره کې نه دي بلکې د ټولو عادي زيار ايستونکو دهقانانو په باره کې دي چې په تدريج سره دخصوصي مالکيت د لمانځلو له روحي او سايکلوزي څخه خلاصيږي ، په رومان کې نه يوازې د قهرمانانو اجتماعي ژوند بېلگې دهغوی شخصي ژوند هم په يوې وتاري بديعي مهارت سره انځور شوی دی .

د(کرل شوي ځمکې) رومان دسوسياليسټي رياليزم دادبياتو دکنجيني له ډبرو ښو او غوره اثارو څخه دي او رښتيا چې هغه دشوروي سوسياليسي کليو په هکله کلاسيک اثر بولي، دشولوخوف د اثارو لوستل دخلکو د معنوي جهان په غني کولو او دهغوی په مترقي روزنه او داجتماعي عدالت د غوړيدلي ټولنې په جوړولو کې ستر رول لوبوي .

پای

چې غوټې پسې وهي په لاس به درشي
چاويل چې په درياب کې گوهر نه شته

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library